

Doğru

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Sahibi : Salim ŞENGİL
Yazı İşleri Sorumlusu :
N. ŞENGİL
Ayda Bir Çıkar

YENİ DİZİ
SAYI : 28
CİLT : 11
TEMMUZ 1963
1,5 LİRA

FAHİM BEY VE BİZ

Sâti ERİŞENLER (3. sayfada)

YANIK SARAYLAR

Sevim BURAK (16. sayfada)

Onuncu Türk Dil Kurultayı Önünde

Geçen yıl kuruluşunun otuzuncu yıldönümünü kutlanmış olan Türk Dil Kurumu, Temmuz ayının ilk haftasında onuncu kurultayına girecektir.

Atatürk'ün dileği ve buyruğu ile kurulan Türk Dil Kurumu, Doğu uygarlığından Batı uygarlığına geçen Türkiye'de, köhnemiş aydınlar dilinin temizlenmesi, bu dil'in bilim ve sanatın gelişmesine uygun, yardımcı ve onları yeniden yaratıcı bir güçle kurulması gibi büyük bir ödevle işe koyulmuştu. Otuz yılda dilimizin -bütün dedikodulara, aykırı düşüncelere karşı- ne kadar ileriye gittiğini, geliştiğini, güzelleştiğini ve güçlendiğini görmek için sanat ve bilim yapıtlarımıza göz atmak yeter. Savaş temelden kazanılmıştır; ancak bu savaştan sonra yapılacak pek çok şey daha var.

Kurultay'a girerken içten bir dileğimizi belirteceğiz. Türk Dil Kurumu, amaçları bir olmakla birlikte yolları çeşitli üyelerin toplandığı bir kuruluştur. Bu nedenle, değişik

yolları temsil edenler her Kurul
tay'da böyle bir Kurum'a zarar ve

recek -diyebilirsek- «kulis» çalışmalarına da girmekten kendilerini almazlar. Atatürk'ün birleştirici ve ileriye gösteren ilkeleri dikkate alınarak, bu Kurultay'da artık bu çeşit olumsuz çabalara girmekten vazgeçilmesi başta gelen dileğimizdir. Türk Dil Kurumu'nun, bilim ve sanat adamlarının birlikte çalışmalarını gerektiren bir niteliği vardır. Burası unutulmamalı, sanatçı bilim adamını, bilim adamı sanatçıyı, bu arada yavaşlar hızlı gidenleri anlamalı, amaçta birleşmelidirler.

Kurultay'ın başarılı olmasını

andan dileriz

İğdelerle...

Sendin uykusuz gelmişin

Eski adamlar vardı ben hep korkardım

Eski balıkçılar vardı kırık şişelerinde şarapların

Bu benim iğdelerle ölmemdi sustukça öldürdüm ka-
çınıcı ölmemdi büyüdükçe öldürdüm

Büyüdükçe sen yoktun uzun gözlerin yoktu sabahı bu
Belki yanılmamdı bu bu belki CÂNO türküsiydü aş-
şilik

Onlar hep giderlerdi çocuklarını almış giderlerdi ka-
dan erkeğin gözlerinde

Bana bakıp giderlerdi meyhanede üşümeden
Uzun favorileri vardı kiminin kiminin ihtiyar elleri
Ama hep giderlerdi

Bana inat kutsal duvar diplerine işerlerdi güneşe
işerlerdi

Eski adamlar vardı ben hep korkardım
Bir elimi uzatsam derdim ekmek büyür
Şarabı artık ıslatmadan içerim ekmek büyür onlar
hep giderlerdi

Yürümeden

Bir ben yürürdüm komik vitrinlerinde akşamların
Yanım boşalır boşalır dolardı sendin uykusuz gel-
miştin yorgundun

Bu benim iğdelerle ölmemdi belki yanılmamdı bu
Ramazan YÜCE

D Ö N M Ü Ş Ö L Ü

E

ey ey çoğalan

*Çoğalan ve demir gökaltına
Duvarlara, karanlığın ağır girdiği duvarlara
Yaslanarak söylediğin bazı şarkılarda*

*Seni bulmaya koştum
Ve sesin gelmediği o tarafa
Isınan bakır kaplara
Ölüye ısınan sulara
Ve sesin gelmediği o tarafa*

*Bir karanlıktı yüzün bulamadığım
Güneşte ve dövülmüştü bakır
Bir çevrilmişin
Kâğıda çizilmiş şeylere
Taşa oyulmuş şeylere
Soluyan at başına
Acı suya ağır ağır ey, ey ey*

*Gökten düşüşü sesin
Gibi hiçbir yerde duruşu görülmemiş olan
Sürülmemiş olan ey yalnız toprak
Ve yalnız kalacak olan
İbrahim ailesinde
Yusuf ailesinde
Ve ondan sonra da*

*Sana döndüm koştum döndüm koştum döndüm
Bir mezarı açtım sana döndüm
Yanmış buğday sana döndüm
Sana döndüm
Koştum koştum koştum koştum koştum
Çıplak at üstünde*

*Kuyuların içine içine
Geceye, o senin olmadığı gecenin içine
Bodrumlara kilerlere
Pahlı demire
Eski ocağa soğumuş ocağa*

*Ey artan çoğalan
Ey artan ey
Mor elışı kâğıtlarının
Yere dökülen kırpıntılarının
Hep o tarafında kalan ve bulamadığım
İnce okul defterleri içine
Gizli çizilmiş ve bulunamamış olan*

*Oltaya vuran ve kaçan balık
Bir daha hiç bilinmeyecek olan
Yorgun ve kara suların
Toprağın toprağın altına
Ta derinlere
Hiçbir sesin ulaşamadığı
Oraya çekilen ağır ağır*

*Dinmez ergenliğimle koştuğum
Çoğala çoğala duvarına yanaştığım
Ey ölümü kımıldatan eski at
İndim derin ülkene, bin kuştun havada*

*Çoktun her bakımında çoğalan ey
Sana koşarım sana koşarım sana
Koşarım imkânsız duvar, imkânsız dönüş,
İmkânsız sana koşarım
Ve silisyumdan ve kızgın kurşundan
Soluyarak geçtiğim ülkene*

Nehir ey

*Beni bulmaya çıktığın zamanı ve geceyi
Bir daha bulmak için koşarım
Günümün bilinmez karanlığında
Demirin ısınıp ısınıp soğuduğu
Kanın akıp akıp ısıttığı
Geceye geceye geceye dönerim
Sıcak tere*

*Ölümü ısıtan altın kısrak
Kara sulara dalan balık
Sana döndüm sana döndüm sana döndüm
Sana sana sana döndüm
Kırmızı buğdayın ölçüldüğü
Kadife kumaş dokunduğu
Balkona çamaşır asıldığı bir çağda*

**MUZAFFER
ERDOST**

Demir ÖZLÜ'nün

S O L U M A

adlı hikâye kitabı SÜREK YAYINLARI

arasında çıktı. 3.50 lira

Fahim Bey ve Biz

... Gerçi; hiç kimse tam tamına bir Fahim Bey değildir, olmayacaktır, olamaz da. Çünkü, Fahim Bey gerçek dışı (irrêel), soyut bir uçtur. Ama; gelmiş, geçmiş gelip geçecek bütün insanlar, az ya da bir parça Fahim Bey'dir, kendilerini az ya çok bir parça Fahim Bey'de bulacaklardır.

Fahim Bey öldü. «Bursa eşrafından, eski maslahatgüzarlarımızdan, Tütün İhisarı İdaresi mütercimi Ahmet Fahim Bey eceli mevcudıyla vefat etmiştir... Mevlâ rahmet eyliye!» (7. s.) (x) Evet, Fahim Bey öldü. «3 Mayıs 1963 cuma günü» Fahim Bey... «vefat etmiştir.»

Öyle sanatçılar vardır ki -ne hikmettir bilinmez- eserlerinin adlarıyla anılırlar. Örneğin, «Reşat Nuri» deyince akla hemen Çalığışu gelir. Dudaktan Kalbe gibi, hele Miskinler Tekkesi, hele hele Kavak Yelleri gibi nice çok daha güçlü eserleri olduğu halde Reşat Nuri, ömrü boyunca ağzında külü uzamış sigarasıyla bir Çalığışu olarak bilindi. Cemal Nadir toprağa verilirken bir Amcabey'in de birlikte gömüldüğünü hatırlıyorum. Geçen gün, bir edebiyat öğretmeni de dili sürçüp Abdülhak Şinasi Hisar yerine «Fahim Bey» deyiverince, onun da, bu, eserleriyle anılan -mutlu diyeceğim- kişiler arasına katıldığını anladım.

Bu Fahim Bey ve Biz nedir ki, böyle çıkar çıkmaz ödül kazanmış, Almancaya çevrilmiş; şimdi de Devletin resmî listesinde Sait Faik'in, Memduh Şevket Esendal'ın hikâyelerinden sonra Batı dillerine çevrilmek üzere sıra beklemektedir.

Fahim Bey ve Biz, —bence— bir klâşîğin niteliklerini taşıyan bir eserdir.

Fahim Bey, gerçek (réel) bir tip değildir. Ama, Fahim Bey, her zaman için ve her yerde doğru (vrai) dur. Fahim Bey, bir tip değildir. Çünkü, hayattaki herhangi bir insan, yahut insanların örneği değildir. Hele gerçek hiç değildir. Hiç kimse Fahim Bey kadar şöyle veya Fahim Bey kadar böyle olamaz. Fahim Bey, bir karakter de değildir. Çünkü, o, -cimrilik gibi, aşk ve ödeve bağlılık gibi ne de olsa belli ve sınırlı- bir tutkunun bütün özelliklerinin en yetkin (mükemmel) ama soyut bileşkesi değildir.

O, Fahim Bey, karakterden de çok daha geniş bir anlam taşır. O, bütün insanlığı kapsar. Ona karakterden de öte bir ad bulmak gerekir. Gelin, buna, insanoglunun ta kendisidir, diyelim.

Evet, Fahim Bey, insanoglunun ta kendisidir. Abdülhak Şinasi Hisar, Fahim Bey ve Biz'de insanoglunun benliğini ele alır.

Abdülhak Şinasi Hisar, bu eserinde «insan denen bu bilinmiyen»i inceler. Ama, vücut yapısı, bu yapının işleyişi yönünden değil de toplum karşısındaki görünüşü ve iç dünyası yönünden... Ve şu sonuca varır: İnsan bir bilinmiyendir. «İnsanlar, birbirlerinden uzun mesafelerle ayrılmış yıldızlar gibi, kendi hususî boşlukları içinde dönen hepsi yalnız, hepsi mahrem ve başkalarına kapalı birer dünya-

dır... Fakat en keskin dürbünler gibi en meraklı gözler de, o biraz alâka duyarak meşgul oldukları âlemlerden bile sade parça parça manzaralar görerek, hayal meyal seçtiklerini isabetle tesbit edemezler ve o uzak dünyalar bizim kendilerine taktığımız isimlerden haberleri bile olmayan yıldızlar gibi, teşhislerimizi bile duymazlar.» (8. S.) Yazar, bu eserinde «... her hayatın, ona hariçten bakanlara, nasıl esrarlı görüldüğünü düşünerek en boş ömürlerin bile zihin karşısında teşkil ettiği muammanyı (11. s.) düşünür. İşte, Fahim Bey de bu ömürlerden biridir. Kitap boyunca hakkında türlü kimseler, türlü etkilerle, türlü sözler ederler. Sonunda kendisi, kendisine bile, bir bakıma, «mahrem» ve «kapalı kalır». Çünkü, «mücerret bir hakikat» yoktur. «Hakikat nisbî ve mütehavvil bir şeydir. (128. s.)

«... bütün insanlara biraz dikkat edilse iç içe yaşadıkları iki ömürleri olduğu görülür. Bunlardan biri herkesin gözleri önünde geçen zevahir hayacıdır.» (187. s.) «her insanın zevahir hayatının altında bir de gizli kalan ve sırf kendi hilkatî ve ruhiyle yaşadığı büsbütün mahrem bir ömür vardır ki bu hayat içimizde kendi üstüne kapanmış olan bir âlemin mahsulüdür.» (190. s.)

Bir kimsenin, — «nesne - kişi» nin diyelim —, «herkesin gözleri önünde geçen zevahir hayatının» bile, ona bakanların sayısınca ve bu bakanlardan her birinin yaşadığı çağa göre de değişen, içinde bulunduğu ruh durumu sayısınca değişik, yani sonsuz görünüşü vardır. Herkes, her «özne - kişi» bir kimsedir, bir nesne - kişi hakkında kendi açısından ve içinde bulunduğu ruh durumunun berisinden hüküm verir.

Yazar, önceleri, Fahim Bey'i «Fahim Bey'in mektep ve gençlik arkadaşı olan baba»sının «onu süslü ve hususileştiren sözleri»nden tanıır. (54. s.) Babası «her şeyi olduğundan daha iyi ve üstün göstermeyi bir terbiye vazifesi sayanlar»dan (9. s.) ve «gençliğinde bu arkadaşıyla pek çok gülmeye alışmış olduğu için» (27. s.), onun «gülmüş bulduğu hikâyelerinin memnuniyetsizlik nisbeti, eskisinin aksine olarak memnuniyet nisbetini geçiyordu.» (130. s.)

Bu «memnuniyetsizlik nisbeti» hele yazar yaşlandıkça büsbütün artar ve artık bir gün gelir ki, bir zamanlar Fahim Beyi bunca seven o bile «yokun karsı kaldırımında Fahim Beyin geçtiğini görünce artık onu dinlemek için yanına gitmiyor, artık onu duymamak için, görmemezliğe ederek, yolunda bırakıyor ve kendi yoluna devam ediyordu.» (196. s.). «Hisselerimizde ve kanaatlerimizde nasıl bir isabet olabilir

(*) Fahim Bey ve Biz. 3. Basılış, Hilmi Kitapevi, 1955.

ki vahdet yoktur. Hayatımız bunları daima yögürür, değiştirir. Bu itibarla biz hayatta hep aynı adam sayılmadığımız gibi hislerimiz ve fikirlerimiz de yaşadıkları anlarda doğru sayılamaz. Zira hep değişmeye mahkûm olan bunların ancak geçip geçişmeleri doğrudur.» (83.s.).

Burada, şunu da belirtmeliyiz ki hayat ve insanlar karşısındaki duyuş, görüş, düşünüş ve davranışlarımız, içinde bulunduğumuz ruh durumuna göre de değişir. Örneğin, «... Saffet Hanımın neş'esinin yerinde olup olmadığı... saatlerden belli olurmuş.» (56-57.s.). Yazar, ise «Artık tesadüflerinin her birinde Fahim Bey'e ancak kendi ruhi halinin tesiri altında kalan bir mâna veriyor ve mânasını kendinden kabul etmekten ziyade ona bahşetmiş oluyordu.» (129.s.). Çünkü, biz «Aynı gün içinde saatten saate değiştiririz»; hislerimiz değişir, «biz değiştiriz.» (130.s.).

Öyleyse, aynı nesne - kişi hakkında aynı özne - kişinin verdiği hükümler bile; bu özne - kişinin çağına, yaşına, gününe, gününün saatine göre de değişiktir

Gene, «hislerimizde ve kanaatlerimizde nasıl bir isabet olabilir ki» hakkında bazı «hisler ve kanaatler» beslediğimiz nesne - kişi de, ömrü boyunca, boyuna değişir, üstelik bir anı da bir anına uymaz. Nitekim «... en sağlam sandığı maddiyatın da, en ebedi sandığı mâneviyatın da hep zaman denilen ve içinde yaşayan —yani içinden geçen— her şeyin şekillerini değiştiren, vücutlarını eriten, hüviyetlerini başkalaştıran, hâtıralarını unutturan dehşetli bir unsur» vardır. «... bu müthiş madde, bu gözle görünmez ve ele geçmez zama. içinde yalnız fertler ve onların şahsi talihleri değil, yalnız binalar ve şehirler gibi maddi şeyler değil, fakat maddi ve manevi, kudsi ve ebedi sandığımız ne varsa... hepsi herşey gözlerimize sabit şekiller gibi görüldükleri halde bir kasırganın savurduğu tozlar halinde havalanır, döner döner mütemadiyen şekil değiştirirler. ... Hayat dediğimiz şey bütün bunların zaman ile değişerek, karışarak meydana getirdikleri daima değişici, mutlaka muvakkat bir manzaradır.» (175.s.). Ve insan oğlunun, —nesne - kişimizin—, öylesine «mutlaka muvakkat» bir benliği

vardır ki, o, örneğin bir alafrangalıktan bir şeyniğe kadar iki uc arasında boyuna değişir. Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği, işte bu değişiminin hikâyesidir. Fahim Bey ve Biz'de de buna bölünler ayrılmıştır.

Nesne - kişinin bir anı da bir anına uymaz. «Nitekim ümidli, neş'eli Beyoğlu'na çıkıştaki Fahim Bey ile «bedbin, ümitsiz, neş'esiz Beyoğlu'ndan dönüşteki Fahim Bey arasında dağlar kadar fark vardır. (23-24.s.). «Biz aynı adamız(dır). Lâkin dakikadan dakikaya başkalaşırız.» (130.s.)

«Bütün insanlara biraz dikkat edilse iç içe yaşadıkları iki ömürleri («benden içeri» «bir benleri» cidiği görülür.» «Bunların biri herkesin gözleri önünde geçen zevahir hayatlarıdır.» (187.s) demiştik. Bu «herkesin gözleri önünde geçen zevahir hayat»taki gerçeğin bile nekadar «nısbî ve mütehavvil bir şey» olduğunu da gördük. (128.s.). Ya bu görünüşlerin altında gizlenen gerçek hayat nedir?

Ben, Fahim Bey Ve Biz'i okurken kitap boyunca, —nerde okumuştum, yahut kimden duymuştum, şimdiki pek bilemeyeceğim,— bir hikâyeyi anar dururum. Bu, günün on iki saati uyku uyuyan ve uykusu boyunca düşünde kendini varlıklı gören yoksul adamla, gene günün on iki saati düşünde kendini yoksul düşünmüş gören varlıklı kişinin hikâyesidir. Buna göre, acaba, gerçekte yoksul olup da varlıklı olduğunu düşliyen kişi mi daha mutludur? Yoksa, gerçekte varlıklı olup da yoksul olduğunu düşliyen kişi mi? Bizim gerçek hayatımız hangisidir? Düşlerimizdeki hayatımız mı; gerçekteki —demiylim de, çünkü belli bir gerçek olmadığını gördük— görünüşteki hayatımız mı?

Fahim Bey Ve Biz'de Fahim Bey'in toplum karşısındaki benliğiyle kendi içindeki benliği çatışır durur. Fahim Bey'in gönlü sultanidir. Odaları bomboş o kocaman konak da, o türlü türlü elbiseler de, o ünlü çiçek buketi de v.b. de hep Fahim Bey'in kendilerini anlatırken bile hep kibar ve yüksek taraflarını duyuramamak, yahut, yanlış duyurmak endişesi» (27. s.) içindedir. «Onun (Fahim Bey'in) bir bekle-yiştikten ibaret hayatına şaşa kalır» (18. s.) Ona göre, «Fahim Bey gayet okuma meraklısı, allâme değilse bile âlim, yed-i tülâ sahibi bir adamdır.» (46. s.). «Tekmil bir cihan işleri hakkındaki teşhislerin doğruluğu», «tahminlerinin» isabeti onun «âdetâ kehane-tine» (51. s.) hükmettiririlmiş. «Öyle bir adamdır ki ömürdür, Fahim Bey! Emsali dünyada bulunmaz!... O, dünyanın en iyi kalbli adamlarından biridir, bir büyük adamdır.» (26. s.) «Hülâsa, Fahim Bey'in bu kendine mahsus hallerine doyum olmaz.» (24. s.)

Ama, beri yanda, bir de Çamlıca'daki Enişte vardır. «Fahim Bey'e hiç tahammül edemiyen Çamlıca'daki Enişte bu ailenin (Fahim Bey ailesinin) hakkını kında en ağır ithamlarda bulunmaktan çekinmezdi» O, «Fahim Bey'in bütün âdet ve tabiatlarını tezyif ediyordu. Kendisi deli gibi tanınmışken ona «Delinin biri» diyordu.» (59. s.). Yazar önceleri bunun «bu münaferet(ni) bu iki adamdan birinin (Eniştenin) şark kültüründen hiç ayrılmamış, ötekinin (Fahim Bey'in) ise garb kültürüne bağlanmış olmalarına atfe» der (60. s.). Ama, «ekseriyetle hep şahsi hesaplarda gizlenen bu sebepleri (hükümlere etki yapan sebepleri) nafîle yere böyle yükseklerde ararız.» (60. s.) «halbuki aleyhimizde verilen hükümlerin sebep» (13. Sayfada)

TÜSTİ çiçekler

Bilir misin nedir götüren küsünce güneşin
Ellerinden tutup seni başka doruklara
Ki başka sevilerdir vuran aydınlık
Bir ses iter ardından her tükenişin
Git o çiçekleri bir kez daha ara

Yüreğinde karlı suların soğukluğunu taşıyan
Biri ak bin gecenin belki biri kara
Enezlikler çirkinlikler kötülükler
Sarıncı yaban otları ansızın korkuların
Git o çiçekleri bir kez daha ara

Cevdet ATMACA

MASA

İndi, telâşlı bir kuştur gece
ince, sıkıntılı yüzleridir
kahvelerin aynasında görülen.
Bugün ellerle tutuşmuştur,
denizi bir hüznün gibi bırakıp geride
vitrinli sokaklara çıkmıştır.
Muştı solmaz neonlar ve naylonlar
çocuklara ip cambazlarından.
Kadınlardır : düşsüz, hülyâsız,
rüzgârlarından serinlik bırakmayan,
kimseden alacak çiçekleri yoktur
vermezler saklılarından.
Erkeklerdir : tıkanmış, esrik
işyerleri, fabrikalar dolusu,
durmadan tükenen paralarla,
gece ürpermeleriyle gelen
eşkiyâ olmıyan yanlı eşkiyâ.

Müthiş bir korkudur koşturan
hepsini evlerden sokaklara :

«Gece geçiyor, gece geçiyor
kimler kimlerle beraber?»

Buluşur kibrit alevi, seyrek doku
peçeteler, kadehler, solgun çiçeklerle
bir yolcu telâşındadır içkiler.
Anlamazlar birbirlerinin dilinden
sadece masa vardır ortalarında
sadece masalar yakındır yüreklerine,
otururlar ve beraber değiller
sadece konuşur masa :

Ne olur bir şey söylesene —

Ama söz ölü bir kırlangıçtır
yuvasını hiç hatırlamıyan.

Bak diyordum ki —

Ah, birazcık anlansın —

Ama anlamak değil
garsonlar geçer masalardan.

Yine de bağlanmıştı masaya her şey
tutunmak, durmak, yürümek.
Oysa bir kin biliyordur masa,
duvardaki maviyi sıkıysa sevin
sıkıysa öğrenin çiçek adlarını,
çünkü masa hep ayırıyordur
ilgisizdir gözler ve katı.
Bir söz düşecektir apansız
sanki kurşun, sanki balta,
geyikler vurulup ölecektir
korkuyla ağlıyacaktır çocuk
burnunu silmiyecektir kimse.

İşte tartışma başlayacaktır
çünkü sözü edildi aşkın,
yani biri daha gidecektir
bitecektir bir yalnızlık.
Oysa hiç sevmez eksilmeyi masa,
tükenirse o umutsuz alan
bir gün tek başına kalacaktır.

Ama toplar çevresinde masalar
hüznün yorgun parklarını.
Akşam tehlikesidir onların
azalan ev mutluluklarıyla
onulmaz gözleriyle çocukların,
bakılmayan resimliklerle gelir.
Korkulu bir sorudur akşam,
olmadık intiharların cambazı
parasız - pulsuz, gelişi bilinmeyen,
Niye bakılır camlardan, niye sorulur?
hiç kimse cevaplıyamaz yalnızlığını.

Muttur mavi bir kanla kanayan
incecik bir kuşun boynunda.
Masadır o müthiş ve çılgın
sessizliğin sesini dağıtan.
Çeker erkekleri - kadınları masa
belki bağlar, belki tutundurur
umuttur her tensel vuruşma.
Burgusudur titreyen eller
gözeneği yitmiş barmakların
ve toplar çevresinde masa.

Canınız leylâklı bir sokak özlemiştir
kimsenin düşmediği acılı balkonlarından,
sıkılmışsınızdır sıkılmaktan da
işleyen saatlerle, buruşan göklerle.
Siz söylemeyin anlar masa,
onun da kaçırılmıştır bahçeleri
avluların serinliğini unutmuştur,
ama kıpırdıyamaz bir yerlere
çünkü bilir sokakların tenhahlığını
evlerde yokluğun ağdığını.
Saatler durur değişen içkilerle
gece başka gecelerle uzatılır,
kimse kalkmasa, hep böyle durulsa.
Anlatacak bir şey kalmamıştır, olsun
çünkü bir umutsuzluktur masa.

Bir sigara versene —

Hiç bir şey, ama bazan —

Ama bazan tüketilmiş bir sorudur
eskiyen dergi kapakları, ağaran damlarla.

Birer kadeh daha içelim sonra —
sanki aşk mı, inanç mı ölümü küçülten
güzelim mektupları, kavga bayraklarıyla?
kan kırmızı denizlerden.

İyiden iyiye aydınlanır gök
yankılanır sesler kuyuda :

Haydi eyvallah —

Hadi akşama —

Ey kırılmayan, eksilmeyen
akşama, ey tahta masa.

AHMET
OKTAY

YAZILAR ÜSTÜNE

Dost'un Mart 1963 sayısının ilk sayfasında bir şiiri yer almış Ahmet Oktay'ın «Beş Kuruş Aşk Şarkıları». Yıllar var ki Oktay'ın şiirlerini okumuyordum. Bunu okumakla iyi ettiğimi anlıyorum. Oktay bir seviyeyi tutturmuş şiirinde gerçi o seviyede hep kalamıyorsa da.

Önceki şiirlerini hatırlıyamadığıma ya da bilmediğime göre, Oktay'ın *Dost*'ta çıkan şiirini kendi içinde inceleyeceğim.

Adına bakılırsa şiir «aşkın ucuzlayışı, aşkın değerini yitirışı» olayını yansıtabilecek gibi. Biraz gerçekte de öyle. Ama bütünsü değil. Neyse burası önemli değil : şiir adlarının şiirdeki bütüne uygunluk göstermemesine epidir alıştık!

Şimdi şiiri olduğu gibi aşağıya alıyorum :

*Bir yalnızlık büyütürdüm saksıda
kalandı çok eski günlerden
bir bana yetsin, hıncımı arttırsın
aşkıma pekiştirsin diye sevince.
Günüydü, gelip durdu hüznümün önünde... 5
gidilmemiş bir saklı deniz sandım.*

*Kıvrdamazdı yapraklar geceyle
tükenirdi çiçeği, kuşu sevdiremeyen konyak
bana neydi gülmeler, şarkılar
otobüs durakları, alandaki kalabalık ... 10
geldi durdu, alana merhaba dedim.*

*Bir göz bozundur yerine göre
pencereme vururdu rüzgâr
ben hep öyle bir gözdüm
çığlığımı kendinde saklıyan ... 15
düş kurmazdım, beklemezdim şurda burda
çiçek demelleri, bisikletler geçmezdi
apansız geliverdi sokağıma.*

*Gayrı hıncım bana kalsın
sen, yalnızlığımı götür ... 20
bana çay demlemeyi öğret
elimi yüzümü yıkamay
ağızma rakı koydurma
hıncım bana kalsın diyorum
çünkü bu kenti kendimde büyüttüm ... 25
bir barbarın vahşi ateşiyle
çünkü yapıların taşında onulmazlığım
çünkü şarkılar kanımın bedeli*

*En sevdiğim kelimeler gibisin
örneğin öfke gibi ... 30
hani bir zamanlar
dağda ve sokakta açan
örneğin umut gibi*

*günde, gecede yitirip durduğumuz
zeytin dalını dal eden ... 35
örneğin aşk gibi
denizlerin üstünde yürüten
örneğin kavga gibi
yüreğimi sıkı, saçlarımı kara tutan
kayaları yumuşatan kavga gibi ... 40*

*Deniz benim kadar kıvrırdıyamaz
bir çocuğun menevişli gözünde
hüzünleri bırakmanın günü
günü çığlığı olmak dünyamın
hüznümü iki kat ediyor ama ... 45
geceden alınma dayah alının*

Şiirde çok güçlü kesimler var : 25 - 28 inci mısralar gibi. Ayrıca, söyleyiş rahat. Hem de ilgi çekici.

İlgi çekicilik şurada: şairin kurtulmak istediği bir durum, yapmak istediği bir hareket var. Kızın gelmesiyle olacak bütün bunlar gibi geliştiriliyor şiir. Olmasa da şairin olacak diye içten umutlandığı belli. Ama bu umudun gerçek bir dayanağı yok: Kızın gelişi gerçekten olan bir şey değil. Kısacası, şair kızı hayalinde var sayarak öteki yaşantılarına biçim vermiş. Ve bunu verebilmiş.

Tem şu: Eski dönemlerde şair yalnızmış. Ve istiyerek bu yalnızlığını büyütmüş. Sonraları büyüt-mekten vaz geçmiş, ama yalnızlığın artıkları üzerinde kalmış. Şairin bu türlü bir yalnızlığından başka bir de: hüznü var, hıncı var.

Bu ruh ortamı içindeyken biri (sevdiği) gelip karşısında duruyor. Ona :

*Gayrı hıncım bana kalsın
Sen, yalnızlığımı götür*

diyor. Niçin böyle diyor? Bunu da şiirin alt yanın-da açıklamış. Son iki mısraya gelinceye kadar.

Son iki mısra şiir için bir beklenmedik sonuç : her ne kadar şiirin adına uyuyorsa da.

Son iki mısra, bence, şiiri amaçsızlaştırıyor. Bu-
raya kadar işlemiş olduğu temi şair bir iki mısraye belirleşen başka bir yöne doğru geliştirmek istemekte elbette serbesttir. Hatta böyle tem gelişmeleri, değişimleri şiir için bir güç de olabilir. Ne var ki bunun için şair okuyucuyu hazırlamalıdır. Bir takım şairlerden hazırlama beklenmiyebilir. Ama Oktay'dan beklenir: O, uzun uzun anlatan, açıklayan bir şair. Peki, o da hazırlamak istemedi diyelim. Ama önce yazdıklarına dikkat etmesi gerekir. Acaba bu son yazdığı iki mısraa aykırı düşen bir şey var mı yukarıda diye. Gerçek şu ki, son iki mısra yazan bir şairin şiirine 35 ve 36 inci mısraları koymaması gerekirdi. Bunun gibi başka «kontROLSUZLUKLAR» var Oktay'ın: 18 inci mısradaki «apansız» kelimesi ka-

bildiri I

bam

Bir varlıklı gökyüzü
yıldızlarını sayıyor

Biz tek etmemeğe bakıyoruz
iki sıska soluğu

Bir yalvaç kuşağına
asılı ekmek burcunun altında

Kopardı öksüz bir akşamın uzak sularına
ellerini bıraktığı gibi çocuk ve masum
çadırlar biraz daha yabancı bize göre
kül o hepimizin gözlerine bam.

radio mu, teyp mi belki hiçbirsey değil
bir sürü insanla gelir yıkularınıza durur
evlerde banyolar sabahlara hazır
nasıl bir ölmenin sonu bu bam.

birlikte deniyoruz neyi mi aman aman
köprüler yaklaşıyor kaçamayız
üzüm olabilir, şarap olabilir kaçamayız
bisikletli bir kız gözümüze bakan bam.

bildiri II

iki elim iki türbe
Bir uykuya özenmişim

Derken yedi veren çenesi
Düştü tanrıların toprağıma.

peki ben ne yapacağım! 1963,
oh şüphesiz çok güzel bir heykel
rahmetli babam nezleli sesimle
bağırıyorum aç beni bam.

Uğur ÜNAL

açı

Hep elinizde mi olacak
Gözlerimin dümeni?

Bakınca kaskatı odadan
Bir bitpazarıdır gökyüzü

Feyyaz KAYACAN

kuyumun o dar kapılarında kim gelse gerilir
çarmıhtaki isa'ya yakın ince çıkırcık sesiyle
gölgesi çizilir bir zenci göğüne kadınlar gibi
evler evine gider yerler yerine

gerilir

bahar şiiri

Bütün ağaçlar yeşil
Söğüt başka
Bütün kadınlar güzel
Sen başka

Abdülvahap ANGINER

bir savaş ertesi su kokar ince dişleri
kılıca yakın korsan tadında o kadar gün
aynaya dönük yangın yerleri sevince sever
bakır çahğı kaplarda ölüm ve ölüm

koro

kuyuları esmer büyük ülkemde
sesimin atıyla geçilir gece

Metin KONYALI

lacaksa 5 inci mısradaki «günüydü» kelimesinin de ona uyması beklenirdi. Uymuyor. Uydurmak için belki «bir gündü» demek yerinde olur.

11 inci mısradaki «alana» kelimesinde de bir kontrolsüzlük göze çarpıyor.

Bu söylediklerim şiirin iç tutarlığını zedeliyen kusurlar. Belki dikkatsizlikten ileri geliyor. Bir de şöyle kontrolsüzlükler var: Bir takım kelimelere fazla sevgi gösteriliyor. 15 ve 44 üncü mısralardaki

«açılık» gibi. Bu iki kullanılış, anlamca ters yönlerde doğrudur. Aynı bir şiirde böyle kullanılış şiire çok şey yitirir, şairin «kelime güzelliği»ni tatma isteğini doyursa da.

6 ve 12 inci mısralardaki «saklı» ve «bozgun» kelimeleri de bir başka açıdan öyle. Bunlar günün modası olan kelimelerden. Pek çok yerde iyi bir seviyeyi tutturana Oktay gibi bir şaire bunlar yakışmıyor.

Desen : Sema RİLGİN

kuşun yeri beklemek

Bir yerden bir yere giden adamlar
Eölüşüp bir prensesin yaşamasını
— kadınları çamaşır yıkamadılar —
O sonsuz çalgılar, sonsuz duvarlar
Tanınmamış kimlikler, üstelik yaşanmamış, kuşun
yeri gülmek. Ve damlar ve bacalar tüten damlar.
Yaşanmış bir dağ yolu, mermerden, çamaşırdan
Ara sokaklarda bilmeden yaşamak taşıyan
Bir yerden bir yere giden adamlar.
— herşey düzgün sanılır bir trende
hızlı bir trende

uykusuzluk, suçlar, kahvaltı üstüne kahveler
kahveler

herşeyi ölçüsüz kılan o büyük oteldi.
bir sokak başıydı belki, belki
bir türban

sonra sular, kokular, faturalar. Hep.

Bir yerden bir yere giden adamlar,
bir küçük kuşun şaşkın uykusunda sıralandılar.

O sonsuz duvarlar. Sen beni öv!..
Bir kuşun uykusu nasıl incedir.
Kıvrınca boynunu o sonsuz karanlıklara
ve kaçır sonsuz üzengilerden kuş.
Dağdan... —yatan bir adamın sonsuzsoğukluğu—
Kedilerle birlikte. Artık,

Kimin anısı olur bütün gelecekler. Bir anısı.

Bir kenti güldürmüyorsa, kimin?...

— bir yerden bir yere giden adamlar
sandviçlerle doyurmuyorsa kimin..

Akşamüstleri, ağaçlarda, paralarda. İşte

O şaşkınlık. Bir akış halinde.

Ellerinin

Bir yere varıyordu uzaması.

Karşıtlığın anlamında, yüksekte

Bir yerden bir yere giden adamlar.

Ekleyip, durmadan ekleyip..

— bırakınca parkların ışıkboyalı sularını

Onlar. Artık sonsuz avcılarıdır kelebeklerin.

O. Hiçbir şeyi anlamıyan. Şehri. Örneğin,

kurşuna dizilmeyi. hem itilmeyi, hem sevlilmeyi. Hem.

— bir sıcak yaz günü denizde ölmünce. Denizde

bütün kötülükler ölmeyince.

Sabah, sen her şeyi biliyorsun!..

C uzaklaşanın yeri tutulmalı

C adamların bıyıkları var sayılmalı. Kinleri

ve çocukları. —ölmeler bıyık bırakırlardı—

Herkes ölüirken —ki herkes ölür—

Bir yerden bir yere giden adamlar

Bölüşüp bir sıkıntı yolculuğun uzamasını...

Turgut UYAR

turgut uyar'la konuşma

— İkide birde konuşulur ya, günlük bir niteliği olduğundan yine bu «edebiyat ödülleri»nden başlayalım konuşmaya. Gereği var mı dersiniz?

— Var elbette. Daha doğrusu vardır sanıyorum. Ama bana kalırsa, bizim ödüller biraz özenti niteliği taşıyor. Hiçbir yararlı yönü yok. Ödülün iki anlamı olabilir. Biri özendirmek, biri hakkını vermek. İlkinde gelişmesi mümkün görülen bir sanatçı özendirilir (teşvik edilir), yaptıklarının, yapmak istediklerinin gürlüğe gitmediği, izlendiği belirtilir böylece. Öbüründe, bütün bir yaşamıyla yaptığı iş değerlendirilir yeri zaten vardır da hakkı verilir. Bizde verilenler iki çeşitten hiçbirisi değil. Ne özendirme ne değerlendirme. Önce bunu saptamak gerekir sanıyorum bir ödül konurken. Hiçbir yankı yapmıyor ödüller. Bir bakıma biraz gülünç bile oluyor bu yüzden.

Biz oldum bittim kof lafları pek severiz. «Bir ödülün niceliği değil de niteliği önemlidir» sözü de böylesi sözlerden. Halbuki bir ödülün niceliği de öyle bir önemli ki. Hele ülkemizde.

Neyse, asıl söylemek istediğim ödüllere, armağanlara pek kulak asılmaması gerçektir. Hiçbir şeyi değiştirmiyor. Bir yazarı değerlendirmede biographique bir not olmaktan fazla bir yeri yok, ölçü değil. Örneğin, Türk Dil Kurumu, yıllardır ödül verecek nitelikte şiir kitabı bulamıyor. Bunca yıldır hiç

iyi şiir mi yazılmadı ülkemizde.

— Olsun, sonunda yine de bir değerlendirmedir. Demek şimdilik ülkemizin koşulları ancak bu çeşit ödüllere, armağanlara yeterli. Aslı gayelerine varır herhalde gün geçtikçe. Şöyle bir şey soralım; son günlerde şiirimizin bir duraklamaya girdiği söyleniyordu. Aslında bize kalırsa, şiirimiz genel eğilimleri ile bir yozlaşmaya, yaptıklarından yararlanamamaya, anlaşılmasız bir şekilde zayıflamaya, zevksizliğe, bir çeşit kendini yadsımaya gitmektedir. Bir zamanlar, şiirde canlılığı sürdüren uçlar susmuş, çevrelerini yitirmiş durumdadılar. Yeni ve şaşılacak kadar kötüyü tutan şiir ortamları meydana gelmiş.

Yanlış mı, yok mu böyle bir şey?

— Vardır belki. Büyük bir olasılıkla vardır. İkinci Yeni hareketi içindeki bazı ozanların, şiirin gelişme yönlerini kavrayamaması, gene İkinci Yeni'nin bir zaman yayın organlarından yoksun kalması birden değişen toplumsal koşullar (ki şiirimizin duraklamasında en önemli etken budur sanıyorum. 27 Mayıs'tan sonra toplumsal davranışların çoğu sebepsiz kalıverdi. Bu, İkinci Yeni'nin, kimilerin de anlamsız dedikleri şiirin, siyasal baskı sonucunda yaratılmış, yahut kendiliğinden meydana gelmiş bir kaçma şiiri olduğunu söyleyenlere hak vermek değil. Daha başka bir şey. Bana kalırsa 27 Mayıs'ın getirdiği sadece bir özgürlük değildir. Bu devrimle Türkiye'de İnsan anlayışı da değişti oldukça. Değişti de büyük bir şey mi oldu sanki. Olmadı ama bazı şeyleri daha başka türlü düşünmenin de mümkün olduğunu anladık. Bunun şiire, insan anlayışına dolaylı etkisini hesaba katmamak mümkün değil.) ileriye gitmeye, karşı koymaya çabalayan şiirin yolunu birden değiştirdi. Hiçbir şeye alışmadan. Bu ortam içerisinde kötü şiir birden kendi çevresini kuruverdi. Bu ortamda kendi çevresini kuruveren başka kötü şeyler gibi. Ben bazı şiirleri okuyorum da şaşırıyorum. Türkiye'de bunca deneyden sonra ısrarla hâlâ böyle bugünden uzak şiirler nasıl yazılabilir. Üstelik bu şiirleri yazanların çoğu da yirmiden az yukarlarda kişiler. Bunun çözümünü şöyle yapılabilir belki; şiiri hâlâ, kendine mahsus, şiirsel bölgeler diyebileceğimiz yerlerde düşünenler var. Yaşamıyla ilişkisi ilintisi hâlâ fark edilmemiş. İnsanla ilişkisi sadece

birtakım duygulardan ibaret. Aşk, ayrılık filân gibi. Şiirin de bütün sanatlar gibi insana yöneldiğini, bütün yönleriyle insana yöneldiğini, gitgide değişen dünyaya, daha doğrusu tek objet'sine, dünya - insan ilişkisine yöneldiğini, ayrıca gitgide değişen bu ilişkilere intibak zorunda bulunduğunu unutmamak gerek. Şiir, yeni insanla birlikte yeni temalar getirmek, daha doğrusu hep yenilenen insanın temalarını getirmek zorundadır. Geriye dönüş de bu yüzden mümkün değildir şiirde zaten.

Bu bakımdan, yozlaşma gelişme geçicidir. Yahut daha doğrusu zaten var olan birtakım şiir ortamlarının, yukarıda saydığım sebeplerle canlı şiir uçlarının duraklaması sonucu daha bir yayılmalarıdır.

— Bir dakika! İnsan anlayışı dediniz? Bunu biraz açıklamak gerekir sanıyorum.

— Birtakım kavramlar daha kolayca, daha «yaşanan», daha anlaşılana indirildi dünyada. Bundan 10-15 yıl önce herhangi birisi için «yeni bir insan anlayışı getirdi» denince herkes ürperiyordu. Kuşkuyla karşılanıyordu bu sözler. Hemen «yeni bir insan anlayışı getirmek bizim haddimize mi düşmüştü» gibisinden aşağılayıcı sözler ediliyordu. Oysa her toplum'un kendi koşullarını yaşayan insanlar vardır. Önemli olan o toplumun koşullarını yaşayan o insan'ı saptamaktır. Hece şiirinin insanı ile, bugünkü şiirimizin insanı aynı mıdır. Bu, sadece yaşayan insanı tesbit etmek demek de değildir. Bir öneri de olabilir.

Bunun dışında anlatılamaz, izlenemez, bilincine varılamaz bir hızla değişiyoruz. Yalnız biz mi? Birtakım, ekonomik ve sosyal politikalar dışında, aşağı yukarı hepimiz sezgiyle yaşıyoruz. Yarını pek belli olmayan bu dünyada sezgiden başka yöntem de yok galiba. Bir zamanlar aşağıladığımız kadercilik'e pek benzemiyor da değil hani. Çoğumuz, böyle; gazete haberlerini yaşayan, sandviç yiyen, sevişmesini öğünçle anlatan, sinemalara giden ve en önemlisi korkan insan. Kendini, bütün gerekleri yerine getirdiği halde bir türlü olanlara uygulamayan adam. Eksik, rahatsız bir adam.

Bana kalırsa çoğumuz yaşamıyla ilişkilerimizi diri tutamadık, yahut bu ilişkileri kurmada yanlış

ümikler attık. Şiirde de bu yüzden bocalıyoruz.

Bir de bu arada şiirin insan ilişkilerindeki durumu konuşulabilir.

— Şiirin insan ilişkilerindeki görevi uzun boylu konuşuldu. Yanılmıyorsam, şiirin bu alanda bir işlev göremeyeceği, daha doğrusu şiirin işinin artık bu olmadığı taa ikinci yeni zamanında karara bağlandı.

— Ben de zaten bir görevden değil, bir durumdan söz açmak diyordum. Şiirin bu ilişkilerin düzenlenmesinde, değiştirilmesinde elbet yeri yok artık. Gücü yetmez buna.

— Evet. Gerçi şiirin bu alanda söyleyecek bir sözü olmadığı biliniyor artık. Şiirin o büyük işlevi bitti. Basından, sinemadan, radyodan sonra. Ama şairler hâlâ o görevde direniyorlar.

— Bir örnek?

— Çok! Birçoğunuz. Aşağı yukarı hepiniz, insan'ı bir şeye alıştırmak gayretindedesiniz.

— Bizden kim peki?

— Peki. Sizin insanınızı anlamıyorum pek. Büyük bir ihtimalle siz de anlamıyorsunuz. Ama Melih Cevdet'in «Odysseus» ta tanımlanmaya çalıştığı bir insan var. Onu anlıyorum. Ve Melih Cevdet, şair olarak davranışıyla o insanı öneriyor. Ona alıştırmaya çalışıyor bizi.

dost

İdare yeri: Rüzgârlı S. Ove

Han. Da. 4 - ANKARA

Tel : 11 98 29

Abonesi :

Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.

Dış ülkeler için bir mislidir.

Öğretmen ve öğrencilere %20

indirme yapılır.

İlan şartları : Santimi 12 lira

Arka kapak 2 renkli 1.500 TL.

» » 1 » 1.250 TL.

İç » 1 » 1.000 TL.

Sürekli olarak 6 sayı verenlere

%10, 12 sayı verenlere ise %20

indirim yapılır.

Basıldığı yer:

KARDEŞ MATBAASI - ANKARA

— Çok olagan. Şair neden önermesin. Yukarıda da söyledim. Bu şiirin artık bitmiş görevlerinde direnmek demek değildir ki. Benim insan'ımı anlamamış olmanıza gelince; Melih Cevdet bütün davranışları belli bir insanın tanımını yapıyor da ondan belki. Oysa çoğumuz denemedik henüz. Hiç denemedik. Melih Cevdet'in insan'ının anlaşılmasında şiirin yapısının da büyük etkisi var.

— Peki bu arada şiirin yapısı?

— Şiirin yapısı? Bunu büyük bir sorun diye düşünmüyorum. İnsanın şiirle bir alışverişi, bir şiir deneyi vardır, onu kullanır.

— Peki yapı?

— Şiirde yapı bana kalırsa, örneğin üçüncü mısra ile yedinci mısraın uyaklandırılması değil. Olsa olsa şiirin bütünü, bitmiş hali ile, kendini yapan parçalar, öğeler arasındaki sarsılmaz ilişki, dengedir. Bu denge yoksa zaten yapıdan da bütünden de konuşulamaz. Bu arada şunu söylemek isterim. Şiirinizde yeni bir duyarlılığın gereksinmesi iyice duyuluyor. Yapı işinden çok bunu konuşmalıydık belki de. Çünkü şiiri çağdaş yapan, yapıdan çok o duyarlılık oluyor galiba.

— Farkında mısın, şiirden çok insan'dan konuştuk.

— Başka türlü mü mümkün müydü?

- her marka dolmakalemin daha kolay ve temiz yazmasını sağlar
- tutukluk yapmaz ve derhal kurur
- pıhtılaşmaz ve tortu bırakmaz
- dolmakalemin kauçuk ve maddenî aksamına zarar vermez

Türkiye Umumi Müesseli **KOÇ TİCARET T.A.Ş.** (Büro Levazımı Şubesi)

Skrip bütün kırtasiyecilerde satılır

(dost: 45)

YENİ YAYINLAR

AHMET HAŞİM

Abdülhak Şinasi Hisar. Hilmi Kitabevi. 216 s. 5 lira.

Abdülhak Şinasi Hisar öldü. Tuhaf bir adamdı. Günlük yaşayışında hastalık derecesine çıkan bir titizliği varmış: Mikroplardan korkarmış! Bardakları gözünün önünde yıkatmadan bir şey içmez; temizliğine inanmadığı yerlerde hazırlanan şeyleri yemezmiş. Kapı tokmaklarını tutmaktan, karıştığı kişilerin ellerini sıkmaktan çekinirmiş!

Düşüncesi de bu türlü kuruntuların oyuncuğu olmuştur. Bir gün kendisiyle görüşen bir yazara «Hayatta bir evlenme hatası yapmadım... Arasına, ya evlenseydim de iki çocuğum olsaydı; oğlum komünist, kızım aktris olsaydı hâlim nice olurdu? diye düşünürüm de şimdiki hâlime şükrederim» demiş. Bir gün de benimle konuşurken saatlerce Ataç'ın yergisini yapmış, onun Paul Léautaud'ya öykünen zayıf kişilikli bir yazar olduğunu ileri sürmüş, arkasından da «Ataç komünisttir» diye tutturmuştu. Birlikte Yakup Kadri'yle görüşmeğe gittiğiniz bir akşam gene bu yargıyı ortaya koymuş, Yakup Kadri'nin kesin şekilde karşı çıkması üzerine susmak zorunda kalmış, dönüşümüzde aynı kötü yüklemeyi Yakup Kadri için de yapmaktan çekinmemişti.

Hisar'ın edebiyat dünyamızdaki yeri nedir? Onun çığır açmış, edebiyatımıza yeni olanaklar kazandırmış bir sanatçı olduğunu da, bir yazış yolunun en başarılı kişilerinden olduğunu da söyleyemeyiz. Anlatıp durduğu «geçmiş zaman dünyası» çöken imparatorlu-

ğun kıvranmalarla dolu günlerinde zayıf bir cilâya bürünmüş başkent İstanbul, yalıları, köşkeri ve sorumsuz eğlenmeleriyle Boğaziçi, Çamlıca gibi yerlerden, oralarda günlük avunmalarla eğlence ardında koşan üst sınıf kişilerinden meydana gelmektedir.

Bu dünyayı canlandırırken «Denilebilir ki Proust'un romanı diğer romanların en derin hususiyetlerine kadar eren bir kabiliyet ve muvaffakiyettir. Hattâ yazılması düşünülürken bile bizi hayrete vâdîran bir samimiyet neticesidir. Romanını yazarken, romancı bizi yadırgatacak kadar samimi bir edâ ile: «Söylemiş miydim halamın bir hususiyeti...», «Size anlatmış mıydım ki...» gibi sualleriyle bize çarpıp. Bu son derece samimi olmasını temenni ettiği bir rapor havası ile hikâye edilmiştir.

Senelerden beri, bâzân hastalanıp yatakta ancak hiçbir muharriirin gıdasını hazmedemezken bile yine Proust'un uzun cümlelerini, mâziden gelen hatıralar gibi —ilânihaye duyulan cümlelerini— birer ilâç olarak kabul edebilirim» diye övdüğü Marcel Proust'un geniş ölçüde etkisindedir. Fakat ikisinin de çıkış noktaları anıları ve geçmişte bıraktıkları dünyanın olaylarıyla insanları olduğu halde bunları koru «edinimleri arasında önemli bir ayrılık vardır ki Hisar'ın Fransız yazarından asıl alması gerektiği şey odur. Proust'un yapıtında geçmiş zaman dünyası bir dekor gibidir. Kendi kişiliğini, duyuş ve düşünüşlerini deyimlemek için bir araçtır herşey. Hisar ise anlattığı çevrenin kendi üzerinde bıraktığı etkileri, uyandırdığı hazzı, o çevrenin günümüze göre hazzı, o çevrenin üstünlüğü, sadece bunları yansıtır durur. Ve orada kalır.

Uzunlukları kimi zaman sayfaları dolduran cümlelerine bakan ve etkisinde kaldığı Proust'un sanat özelliklerini hatırlayanlar Abdülhak Şinasi'yi üslupçu bir yazar sayarlar. Gerçekte Hisar'ın cümleleri dilimize yeni birer olanak kazandıracak, düşüncemize yeni birer ufuk açacak türden cümleler değildir. Söz gelimi A. H. Tanpınar'ın cümleleriyle karşılaştırılırsa nasıl örgü bakımından tek-düzel, anlam bakımından boş oldukları daha iyi görülür. Üstelik dilbilgisi bakımından yanlışları da çoktur.

Ahmet Haşim adlı kitap Abdülhak Şinasi Hisar'ın üçüncü «biyografi» kitabıdır. Gene son yıllarda «İstanbul ve Piyer Loti», «Yahya Kemal'e Veda» adlarında iki «biyografi» yayınlamıştı. Ahmet Haşim, kendisinden önce yayınlanan iki kitaba oranla daha doyurucu niteliktedir. Piyer Loti de, Yahya Kemal de taşıdıkları biyografi adına rağmen savruk birer derlemekten başka birşey değildir. Gerçi Ahmet Haşim adlı kitap da geçmiş yıllarda yazılmış ve yayınlanmış makalelerin sıralanmasıyla meydana gelmiştir, fakat Hisar'la Haşim'in yakın dostluklarından izler taşınması, Haşim'in kişiliğine ışıklar tutması, ilgi çekici hayat olaylarını gözümüzün önüne canlı olarak sermesi bakımından değer taşımaktadır.

Kitapta, nerede başlayıp nerede bittikleri belli olmadan, sonradan eklenmiş notlarla karışmış şekilde ve o kadar önem taşıdığı halde ilk yayın yerleriyle tarihleri gösterilmeksizin sıralanmış eski makaleler bugün elinin altında çok daha ciddi inceleme ürünleri bulunan okuyucu için sudan yargıkar getirmektedir. Şu yoldaki cümleler bir sanatçının hangi yönünü açıklayabilir; değerinin hangi nedenini belirtir: «Ahmet Haşim'in bu göl saatleri, göl kuşlarıyla yazdığı şiirleri, edebiyatımızın bir nevi müstesna bir ravzası oluyor ve şarkın klâsik gül ve bülbül bostanı değil, lâkım biraz Avrupalı usulde tarh olunmuş olmakla beraber, bu bahçenin içinde hiç yadırgamıyoruz. İçinde teneffüs ettiğimiz kokular, bizi sarhoş edecek emsalsiz bir lezzet ve kudrette duyuluyor.» (!)

Bununla birlikte Hisar'ın kitabı Ahmet Haşim'in bir takım hayat olaylarıyla kişiliğinin birtakım yönlerini canlı olarak bize tanıtmaktadır. Kitabın sonuna eklenmiş olan bir kaç mektup da ilgi çekicidir,

SÖYLEYİŞLER II

*Alain (Çev.: Fehmi Baldaş).
Millî Eğitim Bakanlığı yayın-
ları. 248 s. 300 krş.*

Abdülhak Şinasi Hisar Yahya Kemal kitabını yayınladığı zaman Hisar'ın yakınlarından bir yazar şöyle demişti: «Bu kitabın Yahya Kemal'i, muharririn hususî sohbetlerinde anlattığı şaire pek benzer. Anlaşıyor ki Abdülhak Şinasi beyin hatıraları ölümün sansüründen geçmiştir. Bunu tabii görmek mümkündür. Abdülhak Şinasi'nin hakşinashından ziyade dostluğuna bağlı ve kökleri akıldan ziyade kalbde yer alan değer hükümlerini ciddi bir edebiyat tenkidi diye kabul etmek şart değildir.»

Ne tuhaf insanlardır bizim eski zaman adamlarımız! Elimizdeki kitabın özelliği Ahmet Haşim'i değil, çaha çok, kitabın yazarı olan «eski zaman adamını» tanıtmaktadır. Bir bunun için olsa dahi, faydalanarak değilse de, zevk alınarak okuyor...

FABUÇÇU AHMEDİN GARİP MACERALARI

*Yayımlayan: Fahir İz. Kitap
Kitabevi. 50 s. 250 krş.*

Pabuççu Ahmed XIX. yüzyıl başında yazılmış bir türkçe oyundur. Prof. Fahir İz bu oyunu 1956 da Viyana Millî Kitaplığında bir yazma dergi içinde almanca, fransızca, italyanca çevirileriyle birlikte bulmuş, Forum dergisinde bir yazıyla tanıtmış, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisinde de bütünüyle yayınlamıştır. Genç oyuncular uzun süre başarıyla oynayarak Pabuççu Ahmed'i sanat çevrelerimizde tanıttılar.

«Vakay-i acibe ve havâdis-i garibe-i Kefşger Ahmed» adını taşıyan Pabuççu Ahmed oyununun Üçüncü Selim çağında, bir batılı tarafından türkçe olarak yazıldığı sanılmaktadır. Başarılı bir örgüsü, çekici bir konusu vardır. Dili günümüz için bile çok açık ve yalındır. Şinasi'nin ilk Türk oyunu olan Şair Evlenmesi'nden yarım yüzyıl önce kaleme alınmıştır. Yazarı bir Türk olmadığı; yazıldığı sıralarda ve yazılışını izleyen süre içinde bizim sanat dünyamıza etki etmediği için görünc tarihimizde yer verilmese de bu sevimli fars bugünkü okuyucumuzu ve seyircimizi ilgilendirecek niteliktedir. Kitap Kitabevi Pabuççu Ahmed'in Garip Maceralarını bir bilim dergisinin sayfalarından çıkarıp yeniden yayınlamakla yerinde bir iş yapmıştır.

1 943 de Neşet Halil Atay'ın yönetiminde çıkmaya başlayan on beş günlük İstanbul dergisinde K. Domanic imzasiyle Alain'den çeviriler yayınlamıştır. Hemen her sayıda yer alan bu yazıların bir çoğu kısa denemeler, başlığını taşıyan bir yazı dizisidir. Bu çeviriler ve André Maurois'nun Alain hakkındaki kitabından bir bölümün çevirisi sanat dünyamızda bu yazarın tanınmasını sağlayan yayınlardır. Alain 4 Haziran 1951 de ölünce dergilerimizde gene birtakım yazılar çıkmış, hayatı ve kişiliği üzerine bilgiler verilmişti. Varlık yayınları arasında yer alan «Mes'ut Olmak Sanatı» adlı çeviri belki de başlığı dolayısıyla Carnegie ve benzeri yazarların kitaplarını hatırlattığından ciddiye alınmadı pek!

Tercüme dergisinde birkaç söyleyişini türkçeye çevirdikten sonra Fehmi Baldaş Alain'den çevirdiği ilk söyleyişler cildini iki yıl önce yayınlamıştı. O zamanki önsözde söyleşi çevirisinin on çilt tutacağını müjdeliyordu. Şimdi söyleyişlerin ikinci cildi de elimizdedir. Fehmi Baldaş'ın, yoğun fakat hareketli anlatışını tutukluğa düşmeden, akıcı bir dille yansıttığı çevirilerinde Alain'in felsefeci, eğitimci, estetik yönleri ve zekâ ışığında yer yer ince alaylarla insan yaşayışının türlü sorunlarını çözme gücü kendisini açık olarak belli etmektedir.

Söyleşi adı derhal aklımıza bizim başarılı söyleşi yazarımızı, Ataç'ı getiriyor. Ataç son yıllarında Alain'in «Propoas»larına düşkünlük göstermiş, güncesinde birkaç kez sözünü etmişti. Söyleyişleri okurken Ataç'ın gözünden Alain'e bakmak da ilginç bir açı kazandıracaktır okurlarımızın görüşlerine:

Alain'in Propos'dun Normand'ını okuduktan sonra Ataç güncesinde «Yeni bir tür yaratmış Alain. Önce gözüküyor, sezilmiyor o yenilik: Eski bir biçime dökmüş eski sözler sanıyorsunuz. Yavaş yavaş anlıyorsunuz o yazılarda başka bir öz olduğunu. Ne olduğunu da pek söyleyemezsiniz. Bir kişiliği, güçlü bir kişiliği yankılayan yepyeni bir öz. Yeniliklerin en gücü, en derini, eskimez bir yenilik. Sizinsiz (şüphesiz) olarak söylüyorum: Yüzyıl-

lar sonra da Alain'in Proposlarında kendini gösterecektir o yenilik...» demişti. Başka bir gün «Bibliothèque de la pléide»da çıkan seçme propos'lar dolayısıyla Alain'i gene övmüş; ölümünden on üç gün önce de Alain üzerine şunları yazmıştı: «Aylardır Alain'i okuyorum. Sekiz on betiği duruyor önümde, kimi birini, kimi ötekini açıyorum. Propos d'un Normand adıyla toplanmış olan yazılarını daha çok seviyorum, onları daha çok seviyorum da onun için. Doğrusu iyice anlayamadıklarımı da seviyorum Alain'in yazılarının. Onların da ayrı bir tadı var. Bakıyorsunuz, orada bir düşünüyü, bir gözlem sarıveriyor kişiyi, düşündürüyor, yeni bir konu veriyor düşünceye.

Gençliğimde, yetişim çağında tanısaydım Alain'i, ne iyi olurdu! Onun etkisinde olmak isterdim. Şimdi ne denli okursam okuyayım, ondan neler öğrenirsem öğreneyim, artık gerçekten etkileyemez beni. Bu yaştan sonra okuduklarım benim dokuma işleyebilir mi? Kişiliğim üzerine vurabilir mi damgasını?»

Fehmi Baldaş başarıyla dilini ze çevirmeğe başladığı söyleyişler dolayısıyla Alain için «Fransız edebiyatındaki yeri Voltaire'in hemen yanbaşındadır» diyor. Bunun için ki, belli, «Hikâyeler», «Saföğlan», «Candide», «Feylesofça Konuşmalar ve Fıkralar»dan sonra Proposlara eğilmiş. Çevirisinin ilk cildinde 1906 dan 1913 e kadar yazılmış söyleyişlere yer vermişti. İkinci kitapta 1913-1921 yıllarının söyleyişleri yer alıyor. Sözünü tutup on cilt tutarında söyleyişini türkçeye çevirdiği zaman kitaplığımızın kazanacağı gerçekten pek büyük olacaktır.

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

*Luigi Pirandello. (Çev.: Ali Poyrazoğlu). Elif yayınları.
24 s. 150 krş.*

Ağzi Çiçekli Adam, Pirandello'nun kısacık, tek perdelik bir oyunu. Ölümün eşliğinde günlük hayatın birden büyüleyici güzellikler kazanan olağan görüntüleri çıkıyor ilkin karşımıza. Adım adım hayatı izleyen ölüm somut bir korku olarak boy gösteriyor sonra. Ve hayatın da ölümün de serüvenleri kendi başlarına sürüp gidiyor. Ali Poyrazoğlu çevirisine yazdığı önsözde «Bu kadar küçük bir oyun içine bu kadar çok şiir, anlam ve sanat sığdı-

FAHİM BEY VE BİZ

(4. Sayfadan)

leri çok kere bizim kusurlarımız değil, bize bakanların görüşlerini bulandıran kendi hisleri, acizleri ve öfkeleridir» (129. s.). Nitekim, «Çamlıca'daki enişte (nin) de Fahim Bey'e karşı münâferetinin mahrem sebebi ve hiç durmadan taşan kininin menbaı büsbütün şahsi i(miş): ... (o,) Fahim Bey'in bir mecliste kendisinden gûya muhtelis diye bahsetmiş olmasını bir türlü hazmedemiyordu... Ve onun bu günahını artık ömrünün sonuna kadar affetmeyecekti.» (61. s.) Demek ki verdiğimiz hükümlerde başlıca etmen «şahsi hesaplarımız»dır. Bundan başka «herkes gizlice hiyanet ettiği bir ahlâka hürmetini başkalarını ihâm ile isbat etmek ister. Belki samimi, belki müraî bir taassupla (Çünkü, kendisi hacı olduğu ve koyu bir müslüman geçindiği halde, eve barka sığmaz, yalnız yaşadığı köşkünde «sefi» bir hayat sürer.) Enişte, Fahim Bey'in bütün hareketlerini kusurlu bulur ve tenkid ederdi. Ama vevki bir öfke içinde ona karşı sert bir yüzle serdettiği en büyük itham onun bir münkir, bir kâfir olmasıydı!» (62. s.).

Ayrı ayrı açılardan bakıldığı zaman başka başka, hattâ eksi ucla artı uc (ekstrem) arasında türlü türlü görünürüz. Hakkımızda verilen hükümler eksi sonsuz ile artı sonsuz arasında gider gelir.

Yazarın babasına göre «... dünyanın en ciddi adamı olan Fahim Bey...» (75. s.) Baron de Lormaus'ye göre «...bir iş adamı değil, hayalperesttin biri» dir. (76. s.). «Müşterekülmenfaa Tütün Reji İdaresi'nin «umumi kâtibine göre Fahim Bey «... bir parça da âtisiyle iştigal eden hayal kuvvetinden büsbütün yoksundur (78. s.). «Bu umumi kâtip»e göre «muhakemesi yerinde» (78. s.) olan Fahim Bey, pamuk işinde en mantıksız, temelsiz düşünceleri savunur. (75, 76. s.).

İşin çok daha ilginç yönü: Aynı huyumuzdan, davranışımızdan ötürü, biz, birbirinin tam zıddı hükümler giyeriz. Fahim Bey «bütün gün akşama kadar bir fincan çay, kahve veya bir bardak su bile içmemdiği için dairenin odacısının gözünde «evliya gibidir.» (79. s.). Serbest iş yapacağım diye taşıdığı hanın kapıcısının ise «kendisine pek az bahşış veren, hiç bir gün misafiri gelmeyen, ve ne çay, ne kahve, ne su ısmarlamıyarak hanın bir odasının getireceği kârdan kendisini büsbütün mahrum bırakan bu kiracıya bir hayli kızgınlığı vardır» (80. s.); ki burada da etmen, çıkardır. Onu «tenkid etmiş olanların» içinde «Fahim Bey'in bir takım muvaffakiyetler okuduğuna, gizli bir kıskançlık hissiyle, kani olmuş olanlar da vardır (33. s.).

Yazarın babasına göre, Fahim Bey «gayet evcümend olduğu gibi, haremine karşı da o kadar düşkündür ki...» (39. s.), «bu bir çift ruhun birbirine yıllardır devam eden bağlılıkları, kendilerini bilenler için rikkat verici bir manzara» (42. s.) olmasına karşılık, «... hanımların kimi: «Fahim Bey'in talihi varmış ki Saffet Hanım gibi bir kadın bulmuş», «kimisi de «Saffet Hanım ne talihsiz kadınmış ki Fahim Bey gibi bir kocaya düşmüş.» derler(miş). Zira, ... Fahim Bey eline geçen paraları iş bahanesiyle gittiği Avru-

pa'da kadınlarla yemişmiş. Karısının pek sevdiği saatini de satmışmış.» (91. s.).

«Fahim Bey, bu hanımlardan bir ikisinin karlıncıce saman altından su yürütenlerdenmiş.» (90. s.) «Vaniköyü'nde mi, Çengelköyü'nde mi, akrabalarından birinin bir eski yalısı ve burada... pek genç ve oldukça güzel dört beş kızı varmış. O, arada bir, yazları, bu yalıda «neş'eli, kahkahalı bir gençlik ve alafrağa harem hayatı yaşamış.» (89. s.). Ama bu olayda bir romanla benzerlik bulan yazar, «burada sadece bir Edebiyatın hayata tesiri ve tahakkümü rak'ası karşısında oldu(klarına) ihtimal veriyor»ken (90. s.) «başka bir iki hanıma göre» «bu tehlikeki olmaktan ziyade gülünç (bir) münasebetmiş (91. s.).

Kapı kapı gezen, dedikoducu, çaçaron Huriye Hanım ise sözünü şöyle bağlar «(Fahim Bey) beceriksiz mi beceriksiz!.. Pısıruk mu pısıruk!.. Aptalın biri, ahlâksızın biri(dır) vesselâm!» (88. s.). «... herkesçe öeli diye anılan Çamlıca'daki enişteye tahammül etmek sabrını gösteren (yazarın) hala (sı) bazan da: Hiç Fahim Bey gibi delişmen bir adamla beraber yaşamak kolay olur mu?» der» (58. s.), «her halde bir kader birliği olduğunu sandığı için «Saffet Hanım hakkında anlattığı şeyler bütün bir muhabbet cilaşyle parlardı.» (59. s.). Yazarın «Saffet Hanım hiç tanımayan annesi «Saffet Hanımın ihtimal ki riva-yet olunduğu gibi kocası ile iyi geçindiği halde» «Huriye Hanımın getirip götürdüğü haber, selâm ve naklettiği fıkra ve havadis kabilinden şeylerle, Saffet Hanımla kendisinin hissi karabetine itikad etmiş, ve onun, (ayrıldığı kocasının arkadaşına bulunan) Fahim Bey'den senelerden beri kim bilir neler çekmiş olacağına, felâketini gizliyen kibar ve bedbaht bir kadın olduğuna hükmetmişti.» (92. s.). Bu hükümlerde etmen, görüldüğü gibi, başkalarının etkisi ve «kader birliği», «hissi karabet» gibi şeylerdir.

Fahim Beyin ünlü rüyasını ise herkes kendince yorumlar.

Yazar «Bu rüyayı başkalarına söylediği zaman, bazıları: «Bir insan için bu bir hâdisedir mi? Nihayet bir rüya görmüş!» diye bir tenkitde bulundular.» (93. s.)

«Halbuki ... etrafındakilerin hepsi de, nihayet hayırlı bir rüya görmüş olmasını bir hâdisedir, bir vak'a telâki etmeğe hazır ve taraftar değiller miydi?» (94. s.). «Fahim Bey'in etrafında ona çok yakın olan bir iki akrabasıyla bir - kaç ahbabı ve işlerinin düzelmesinde menfaatleri olan üç beş eşi dostu ve tanıdığı (borçlu olduğu) bazı dükkâncılar da bu rüya-yaya gaipden gelen bir haber ve bir vaid kıymeti vererek sevinmişler»dir. (99. s.)

Çamlıca'daki Enişte ise «İş anlaşıldı! Herif nalları dikecek! Herif geberecek de, bak! hâlâ haberi yok! Böyle akıllının aklına şaşmalı! Hiç rüyada çağrı duymak hayra alâmet olur muymuş?» (106)der.

Yazara göre ise «Fahim Beyin bu rüyasında bile, yine zamanı hesaba katmamak gibi, mühim bir yanlışlık vardır.» «Zira Fahim Beyin bütün hilyaları şimdi tahakkuk etse, hepsinin de zamanı geçmiş olması yüzünden, bu günkü Fahim Bey bunların nimetlerinden yine mahrum kalacak değil miydi?»

rabilmek her yazarın başarabileceği bir iş değildir.» diyor. Belli ki bu yargıda biraz aşırı kaçmış. Onun

ileri sürdüğü ölçüde değilse de Ağzı Çiçekli Adam, usta işi bir oyun... Konunun yalnız iki kişi arasında

geçmesi amatör toplulukların bu oyuna daha yakın bir ilgi duymasını sağlayacaktır.

yağmur öncesi

Firtınalar asılı ilk çalgı seslerinde
göklerin söndürülmüş ışıkları kamaşır
yanıtı çağrılarda yeni ülkeler kurar
gemilere uzanan tapınak gözleriyle
icurbanların üstünde en çok mavilik vardır

kuyusunun tükenmiş sokakları önünde
kral şenlikleriyle ulaşır bağ bozumlarına
yeşile yelken açan bir çiçeğin dilinden
ırmakları tanımam belki tanrı öyküsü
olurlar kış gelmesi

oralarda soyunuk saçlarında delilik
duvarları yıkılan bozgunun suçlamalar
yağmurun bekenişi yaşam boyu dağlarda
parsların ağıladığı erişilmemiş şubat
kuralları tükenmiş gerçek bile değil ki

ipe çekik bulutların bulasık göklerinden
kaçılmaz rihimlerin intihar antlaşması
balkonlara serili anuların ardında
o kışlara karşılık
kurumuş şarapların dualarda kaldığı

dumanların tütüşü yaratır bizi erken
uğrağı uzaklarda asılı kadar kara
korkuların açılıp gücümü deneyişi
çocuklar bile bekler
gorgun çıplak kapıda çizili güneşleri

Güven TURAN

Fakat bu rüyayı (yazardan) «başka istihfaf eden
kimse olmadı.» (102.s.)

«Bütün bu söylenen, duyulan lâkırdılarsa, mutad
olduğu veçhile, zihinlerde olanı aydınlatmıcak şöyle
dursun, bilâkis, herkesin, olanın dışında başka bir
şey hissetmesine ve düşünmesine sebep oluyordu.»
(153.s.). «Halbuki acaba Fahim Bey'in yaptığı tesir-
den, kendisine atfolunan maksat ve gayelerden haberi
var mıydı? Başkaları daima ancak kendi hesaplarına
uygun görüşlerine inanarak bizi kendimize göre de-
ğil, kendilerine göre muhakeme ederler. Ve çok ke-
re hakkımızda erdikleri kanâatlerin bizim hakikatle-
rimizle hiçbir münasebeti kalmaz.» (35.s.).

Görülüyor ki, Fahim Bey hakkında, --bir genel-
leme yaparsak-- aynı nesne --kişi hakkında verilen
hükümler; türlü türlü nedenlerle, herkese, her öze--
kişiye göre --bir ucdan bir uca kadar-- de-
ğişiktir.

Aynı nesne --kişi hakkındaki hükümler, yalnız,
hüküm verenlere göre-- birbirleriyle taban tabana zıt
olacak kadar-- türlü türlü değildir; aynı nesne kişi
hakkındaki hükümler kuşaktan kuşağa da ayrılık gös-
terir. Çünkü «Yeni yetişen gençlerin yaşlılarla bir
seviyede olmaları mümkün değildir. Zira onlar vak-
alara karşı aynı yaşta değildir. Bu ehemmiyetsiz

bir fark değil, bilâkis her şeydir.» (168.s.). Aynı ku-
şaklar, özellikle gençler, «... en tabii bir tarzda baş-
ka türlü hisseder, düşünür ve söylerler...» (168.s.).
«Bir neslin nasıl konuştuğu tamamıyla tesbit oluna-
bilse kıymet ve ehemmiyet verdiği sözlerin, sevdiği
ve beğendiği üslubun diğer nesillere ne kadar tatsız
ve mânasız görünmeye mahkûm olduğuna şaşılır»
(63.s.). Bunun içindir ki «yeni telâkkilerin, bu eski
kalb saffetini bizim iyice hissetmemize mâni olabi-
leceğine ihtimâl veren (yazarın) baba(sı), arkadaşın-
ın meziyetlerini bizim neslimizin lâynkiyle takdir
edemeyeceğinden korkuyormuş gibi...» dir. (26.s.).

Öyleyse, aynı nesne - kişi hakkındaki hükümler,
kuşaktan kuşağa göre de değişiktir.

Zaman oku, hiç durmadan hızla gider. «Devran»
değişir. Aynı insan bir gün genç kuşaktan iken, --bir
de bakarsınız-- orta, hele bir gün eski kuşaktan olu-
vermiştir. Bunun içindir ki aynı nesne - kişi hakkın-
da aynı özne - kimsenin bile duygu ve düşünceleri
hiç durmadan değişir.

Örneğin, yazarımız da, Fahim Beyin «mânalari-
nın tefsiri biraz güç gözüken» (14.s.) gözlerini «öm-
rünün ufuklarında nice seneler görecektir, onları nice
defalar kendine tefsir edecek ve bu tefsirlerini de bir
türü bitiremeyecektir.» (14.s.).

Yukardan beri söylemeğe çalıştığımız gibi, «...
herhangi insanlar arasında muhabbet veya nefretin
sebeplerini tahmine, tahlile imkân var mıdır?» «Nasıl
ki (yazar) da Fahim Bey'e ilk tanıştıktan sonra beri
duyduğu gayri şuurî muhabbetin sebebini nice za-
manlar sonra keşfedebil(ir).» (41.s.). Bu, ona haberi
olmuyarak, pek sevdiği halasını hatırlatan belli be-
lirsiz bir benzeyiştir. (41.s.).

Hükümlerimizde, hazır fikirlere alışkanlığımızın
etkileri de vardır. Yazar, önceleri, «Fahim Beyi ba-
ba(sı)nın onu süsliyen ve hususileştiren sözlerinin
perdeleri ve sisleri arkasından görmeye alışmıştır.»
(54.s.). Hükümlerimizde his yakınlığının da etkisi
büyüktür. Fahim Beyin «gençliğinin eşliğinden her
sabah kemaniyle, hayata, saadete, kim bilir hangi
muvaffakiyetlere ve hangi vuslatlara doğru saldı-
ğı ısrarlı, uzun davetlere» yazar, henüz gençken «genç
kalbinin bütün kuvvetiyle hak veriyordu.» (18.s.).
«Fahim Bey'e de itimadı vardı. Bütün bu deruni se-
beplerden dolayı ona, söylediklerine hissen inanır gi-
biydi.» (83.s.). «Gençler kendilerini daha yormayan
hafızalarını doldurmaya meraklıydılar. Sorarlar, âin-
lerler.» (115.s.). Bu duyguladığı ki yazar da gençli-
ğinde «Fahim Beyi dinlerken bir zaman ve mekân
değiştirmiş olur ve bunun hazzına doyamazdı.» (114.
s.). Yazar, yalnızca Fahim Bey'e karşı bir sevgi bes-
lemez. «çocukluğunda ve ilk gençliğinde tanıdığı (bü-
tün) insanları âdeta uzak akrabaları gibi telâkki
edermiş... Bu da gençliğin his cömertliğinden geliri-
miş» (110.s.).

Önceleri, «Fahim Beyi baba(sı)nın onu süsliyen
ve hususileştiren sözlerinin perdeleri ve sisleri arka-
sından görmeye alışmış» (54.s.) olan yazar «bir yaş-
tan sonra baba(sı)nın bu cümlelerini iştirince onları
tashih etmeye koyulur (muş). Onun bu müsait mu-
hakemesine iştirak etmiyor(muş)» (52.s.). Çünkü,
«bir yaştan sonra, babalar sustu mu, oğullar onlara
cevap vermek ihtiyacını duyarlar. Sadadan sonra ak-
si sada başlar ve çok kere bu, sada'nın aksinedir.

(Yazar da) o yaşta kâinatın hikmetine kendini büyüklerden yakın duyuyordu.» (52.s.). Sırf bu yüzden, yazar, Fahim Beyin gazete merakını babasını aksine yorumlar. Önceki hükümler babasının olmasaydı da, örneğin, arkadaşını, sevdiği bir arkadaşının olsaydı, gene böyle mi yorumlayacaktı? Bu yorum, bir, babanın zıddına düşünme ihtiyacından doğmuyormu? Şu halde has düşüncelerimiz nelerdir, hangileridir?

Ne olursa olsun, bütün kanlarımız, düşüncelerimiz, değişkendir. İçinde bulunduğumuz çağa göre de değişir. Yazar da Fahim Bey «... hakkında bir takım lânatlar edinmiştir. Ancak bu hisleri geçen günlerle değiştirmekten halî kalmaz.» (109.s.) «... bütün insanlar hakkındaki telâkkiler değişir. Düşünce(si) hususileşir. ve rabitleri gevşer.» (110.s.). Gerçi, yazar, «onu eskiden böyle görmeye alışık olduğun için hâlâ öyle görmeye devam ediyor» du. (116.s.). Ama, yaşlandıkça kalbi katılaşıyor, adamlara göre tanıya haklarında ilk önce duyduğu muhabbet azalıyor, alâka da gevşiyor. Onların nasıl bir mahsul olduklarını öğrendikten sonra evvelki zamanlarda olduğu gibi, hiç birisinde hakikatin bir cüz'ü bulunabileceğine inanmıyor, ve hepsinin bir iklim, bir devir, bir mulut yetiştirmesi olduğunu görüyor» (128.s.). «Gözleri yavaş yavaş çoğalan ilmi mânevîyata gittikçe daha nüfuz etmeğe sebep oluyor. Bir yaştan sonra zehirlenmiş gözlerimiz artık zahiri görmekle kalmıyor bütünü de görüyor.» (132.s.). «Bir de, ...insan iyi kitaplara kavuştuktan sonra, alelade kimselerin sözlerine karşı müşkil pesend davranır oluyor», «kitaplarına iyileri ve ruhumuzda takdis ettiğimiz faziletleri insanları daha zor beğenmeğe bizi mecbur ediyor.» (131.s.).

İşte, gençliğinde Fahim Bey'e koşan yazarın, burada söylenmiş yahut söylenmemiş türlü nedenlerle, «Fahim Beyi de, ..., biraz ahmak ve bunak bulmaktan kendini alamadığı olurdu.» (131.s.). «... ona tesadüf içinde yaşadığı Fahim Beyin hayatının gerekleridir. Onun içindeki Fahim Bey, feragat sahibidir, fedakârdır, iyi kalblidir, en iyi bir «hariciyecidir, herkesin beğendiği bir insandır; şöyledir, böyledir. İşte Fahim Bey, böyle bir Fahim Bey'lik «oyununa kapılır.» (141. s.). Eğer, o, o ünlü esvaplarını diktiydiyse, bu, «bir beğenilmek ihtiyacı ve hülyasıyla»dır. (30.s.). Eğer, o, o ünlü buketi yaptırdıysa, bu, «ancak fedakârlık hevesiyle»dir. (25.s.). Eğer, o, bütün o sıkıntılara karşılık İngiltere'de iş adamları tarafından kabul edilmeyince gene de hiç fütür getirmeden «memnun» kalıyorsa, bu, «bir medeniyet vazifesini kahramancasına yapmış» olduğundandır (73.s.). C, görünüşte nasıl bir başarısızlığa uğrarsa uğrarsın, tek başına oynadığı, örneğin, «beğenilmişlik», örneğin, «fedakârlık», örneğin, «medenilik» oyunlarında başarı sağladığı içindir ki «memnun»dur; «kendini takdir etmiş kalır.» (74.s.). Bunun içindir ki, Fahim Bey, «bu mağlûp», sık sık, hemen her zaman «bir muzaffere benziyordu.» (76.s., 84.s.v.b.).

Yalnız o mu? «Hakikatin mahbesinde kalmaya sanki kim razı olur?» (148.s.) «Her muhayyilenin içinde mev'ud bir cennet vardır. Her ömrün bir kısmı burda geçer.» (149.s.). Bir insanın «öz hayatı» da bu cennet olsa gerektir. (145-146.s.).

Peki, ya bir gün bu hülyalarımıza kavuşursak bu iç hayatımız ne olacaktır? «Fahim Bey'in bütün hülyaları şimdi tahakkuk etse hepsinin de zamanı

geçmiş olması yüzünden, bugünkü Fahim Bey bunların nimetlerinden yine mahrum kalacaktır. (102. s.). Fahim Bey «senelerden sonra (örneğin) yârla tekrar buluşsa bile, o da ihtiyarlamış, bozulmuş, biçareleşmiştir.» (176.s.). Yazar bu konuyu da «Gönümüzdeki yaşayan hülyalara onların hakikate inkılâp etmesiyle alâkamız kalmıyacak kadar inandığımız zamanlar biz içinde yaşadığımız hayal âleminin başkalarının gördüğü hakikat dünyasıyla hiç bir münasebeti kalmaz.» (195.s.) diye kestirip atar ve dolayısıyla, bize Mecnun'un ünlü davranışının bir nede-nini de açıklamış olur.

Bir ömrün sonunda olsun, acaba, dış benliğimizle iç benliğimizin ilişkileri ne olur? Bilebilir miyiz? Uç ihtimal vardır: İnsanlar ölürlen belki en büyük rüyayı görerek mutlu ölürlere (194.s.); belki de acı gerçeği görerek, —bir çeşit yüreklerine inerek— ölürlere; yahut da, «belki bütün bu hülyaları unutarak ölürlük.» (196-197.s.).

Bütün bunları, kimbilir, kim bilebilir? Çünkü, «insan denilen bu bilinmeyen» bir «muamma»dır.

Görülüyor ki Fahim Bey ve Biz'in buraya yansıttığımız, ya da yansıtamadığımız —ama— bir felsefesi vardır.

Fahim Bey Ve Biz; dış dünya ile çatışan iç dünyasıyla her gören ya da duyan özne - kişinin kendi açısından, kendi duygularının berisinden ayrı ayrı görüp, ayrı ayrı düşünüp türlü türlü yorumladığı dış dünyasıyla ve her şeysiyle bir ömrün hikâyesidir; her zaman ve her yerdeki bütün insanların, insanoğlunun hikâyesi... Gerçi hiç kimse tam tamına bir Fahim Bey değildir, olmayacaktır, olamaz da. Çünkü, Fahim Bey gerçek dışı (irréel), soyut bir uçdur. Ama; gelmiş, geçmiş, gelip geçecek bütün insanlar, az ya da çok bir parça Fahim Bey'dir, kendilerini az ya da çok bir parça Fahim Bey'de bulacaklardır. Fahim Bey ölümsüzdür

Bazı yazarlar vardır ki, felsefelerini diyebileceğimiz düşüncelerini herhangi bir türde, herhangi bir kahramanın serüvenleriymiş gibi anlatırlar. Rabelais, bilindiği gibi, Gargantua - Pantagruel dizisinde bütün yergilerini, düşüncelerini bir dev masalı olarak verir. Candide, Zadig, Guliver, Don Qichotte v.b., hep görünüşte birer roman, hikâye, masaldır. Ama, baştan sona yazarlarının fikirlerini, felsefelerini savunurlar. O kadar ki, bu, bazan açıkça duyurulur, bile. Zadig'ın asıl adı «Zadig ou - La Destiné (Zadig ya da alın yazısı)»dır, Memnon'unki «Memnon ou La Sagesse Humaine (Memnon ya da İnsanın Bilgeligi)», Candide'inki ise «Candide ou L'Optimisme (Saföğlan ya da İyimserlik)»tir. Felsefecilerimiz de felsefesinin adını koyarak «Fahim Bey Ve Biz» adının altına, —hayır üstüne— yazmalıdırlar. Çünkü, bu eser de insan oğlunun ölümsüz konularını, —bu klâsikler gibi— aynı yöntemle incelemiş, felsefesini aynı yöntemle bize aktarmıştır.

Görülüyor ki Fahim Bey Ve Biz, konusuyla, kahramaniyle, —üslûbu da dikkate alınır— bütünüyle bir klâşğin niteliklerini taşıyan bir eserdir.

Fahim Bey ve Biz, dünya edebiyatı katında yolumuzu her zaman için ak edecektir, düşüncesindeyim; bilmem yanılıyor muyum? Yazarı nur içinde yatsın!

GELECEK SAYIDA :

Ömer Seyfettin'i okurken III

Ömer Seyfettin'in Özlediği Türklük Dünyası.

SEVİM BURAK
DESENLER:
ÖMER ULUÇ

Yanık Saraylar

DEMİR KAPIDAN GİRDİLER
YEŞİLKÖY
YOL
KADIN
Uğraş düzeninin koridorlarından geçtiler
Artları sıra yürüdü
Odalar
Pencereler
Birbirini arayıp buldular
tüm ayrıntılarıyla...
Kapılar
Anahtarlar
Kilitler
yerine takıldı
kuruldu
Çalışma Yüzeyi.

YEŞİLKÖY
YOL
KADIN
Büyük kasalı odadan girdiler
Küçük kasalı odadan çıktılar
Hassas, evrak kâtipleri
Süslü kalabalık
aynalı koridorların içinden geçtiler
Çoğalarak yürüdüler.

ZENGİN
ASİL
KİBARİZ dediler.
Al bir ata binmiş genelmüdür, yanındaki memur kalabalığını alıp daha
da ilerilere götürdü.

KADIN
YEŞİLKÖY
TREN
Uğraş düzenine girdiler.
Çekirgede bir hamam
Eğridir çarşısında bir sıra dükkân
Hazreti Yüşa tepesi

KİBAR AKRABALAR DA YOLA ÇIKMIŞLARDIR...
Dudaklarında bir küçümseme
et beni
iri bir
kıl
Aynalara bakmışlardır...

MAYIS GÜNÜ
NİLÜFER
ŞEBBOY
TEVFİK BEYİN ZEVCESİ
Uzun kirpikli KİRAZ HANIM
Yüzük yutan musluk
TEVFİK BEY
Sirkeci'ye yaklaşmışlardır
Yanık Saraylar
Alçak kollu şamdanlar
Kahve fincanı
BAHARDA YOLCULUK ETMEYİ SEVERLER

YEŞİLKÖY
YOL
KADIN
Uğraş düzenine girdiler.
UZUN
AĞIR
BİRGÜN
MAYIS GÜNÜ
NERKİSLER
FULYA TEYZE
NE YAPACAKTI?

YEŞİLKÖY

YOL

KADIN

MAYIS

GÜNÜ

Çantasında belgeleri
Tapu senedi
Sarayın duvarı
Direkleri...
Makinanın başına oturdu
İşe başlamadan evvel
bir dakika için kendini düşündü

«SEVGİLİ KENDİM»
yazdı

Dudaklarında acı bir Gülümseme.
Uğraş düzeninin aynalarında kendine baktı
Gerçekten O,

KENDİSİ...

Hiç değişmemiş
YİRMİ YILIN DAKTİLOSU
İstemli insanların soyundan
Karanlıkta kalmış kadın yüzü

Boyasız

Sevisiz

Ölümsüz...

«EVLÂDIM BEN» diye kendini düşündü

bir dakika için
Herşeyden
Uğraş düzeninden
ayrıldı.

Kocaman dili ağzından kavis çizerekten çıktı
havada dolaştı
titredi

ESKİ HİKÂYELERİ anlattı

Eski soylu aileleri

Soylu kişileri

SEKSENSEKİZ GÜNÜN DERTLERİNİ

Yeşilköy'ü

Havuzu

treni...

Akşamları, kendisiyle birlikte eve giren

Bir tepeyi

Bir kuleyi

Bir yolu

Denizin bir parçasını...

«Bir öyle üzeri ya Saray tutuşursa? korkusuyla irkildiği anı ve başka bir gün, masanın üstünde yarım bırakmış olduğu bir bardak çayı birlikte düşündü. Yıllar önce yaptığı neş'eli bir sıçrama hareketiyle açılan çocukluk elbisesinin eteklerinden, başlayarak — bahçeyi — çiçek isimlerini — Fulya teyzeyi — Balkon — Balkonun beyaz yüzünde kimıldayan gölgeleri — hatıra defterinde altın harflerle yazılı unvanları — Türk Yılmaz şarkısını — Kâzım Karabekir'in kırmızı bayraklı siyah bir arabayla Saraya geldiği yanağını okşadığı günü — Büyük kumandanların bazı sözlerini — Ali Yâver Paşanın iki kız evlâdına yazdığı: İşte, Hayat işte Emel Vatan için sağlam Temel şiirini — Birinci sınıf cenaze törenlerini — birinci sınıf cenaze törenlerinin arkasından, çıkarılan Japonişi mendilleri — gözyaşlarını — bağırışmaları — beyaz balkonun aşağı doğru sarkmasını — Yanyoruz seslerini — Saray yanyor seslerini — Su sesini — alevlerin sesini — çatırtıların, çöküşlerin sesini ve sessizliği... Kişileri yangında ölen koca bir ailenin, saltanatın, debdebenin yıkılışından sonra — tek başına kalışım — kendi ismiyle yaşama, katıldığı gün SİMSİYAH DAKTİLO ÖNLÜĞÜ-NÜ üstüne giydiği dakikayı — aynalardaki hüznü görüntüsünü — sanki, derinlere gömülü ANILARINI, belirtiyormuş gibi, acı gülümse-

«KİŞİ»

mesini — Ona, ESRARLI bir güzellik veren, BAKİRE BİR KIZ OLU-
ŞUNU — ŞEREFİNİ — NAMUSUNU yitirmeden, yaşamasının kendi
kendisinin ve başkalarının üstünde bıraktığı ESRARLI HAYRANLI-
ĞI — ESRARLI HAYATINI — düşündü...

SEKİZY ZSEKSENSEKİZİNCİ kez, makinasının başına geçip oturdu.

HAVUZ

FİSKİYE

TREN yazdı

Gene uzun bir iŐ günü baŐlıyacaktı...

UZUN

AĞIR

BİR İŐ GÜNÜ

MAYIS GÜNÜ

NİLÜFERLER

ÇALIŐKAN ODACILAR birbirlerini sel mladılar;

«HOŞ GELDİN EY BAHAR» Şarkısını söylediler...

Uğraş düzeninin, canavar düdükleri çaldı

Demir kapılar kapandı

Her Şey bitmiş gibi

koŐuŐtu

daktilo kızlar

Evrak kâtipleri

Odacılar...

Havada uuŐtu

Beyaz senetler

Yeşil senetler

Kopya k ğıtları

Kadın, bunlardan, birini, havada yakalayarak makinasına geçirdi

İskete

Cıva taŐı

Balmumu

yazdı.

Dört biryanından geçti

Kıskanç kadınlar

Sitajyer memurlar

Kalabalıklar

elik kasalar

Onları, görmeyecek kadar düŐünceliydi, Taa uzaklardan, soylu tüccarlar
görünmeye başladı...

Otuz yıllık tüccarlar

Oldukça ihtiyarlamıŐlardı.

Hertarafta

Sığır bağırsağı

Kitre

Bol

Bol

tüccarlar. Çocukluğunun tüccarları...

En geride, en yaşlı bir tüccar

Aynaların önünde acemice dönüyordu

Kadını görmemiŐ gibi DALGINDI...

Kadınınsa, onu görür görmez kalbi çıkacakmıŐ gibi atmaya
başladı

Tüyleri diken diken :

«BARON BAHAR» diye düşündü

Bu, eski bir ıŐlıktı...

Uğraş düzenlerinin bir numaralı kurucusu

Tek iŐaretiyle evler yapan

Canlar yakan

Beller büken

Bir kaç kerre

Milyoner

Erkeklerin erkeğı

TAM, BİR TASIZ KRAL

diye, düşündü. Makinasına, ift kopya kâğıt geçirerek

«TASIZ KRAL VE BEN»

yazdı.

Ayrıca, TAM BİR AŞK EFSANESİ.. Lâkırdı söylemenin, tam sırası..
diye düşündü

Aklında, sinsice birşeyler buldu. Bildiği şeyleri KENDİNE saklıyacaktı:
«SİZİ SEVİYORUM BARON BAHAR» dedi, haince.

Baron Bahar «Bu, eski şarkıdır. Je vous aime beaucoup mademoiselle»
diye cevap verdi ve yumuşacık bir sesle yere düştü.

Kadın, yere düşen, Baron Bahar'ı kaldırdı.

— BANA NE SÖYLIYECEKSİNİZ?

Baron Bahar :

— Size söylemem gereken bazı gerçekler var; diye konuştu.

Kadın, bunları makinada yazmağa koyuldu

Konşimento

Manifesto

Çimento

Demir aksamı...

Baron Bahar'ın anlattığı şeyler dokuzyüzdoksandokuz saat
sürdü.

Tam bir hayat boyu

DÜZ

UZUN

İNCE

Yorgunluktan sinirleri üşütmüş kadının kolu, birden omuz kemiğinden
aşağı sarktı. Uğraş düzeninin korkunç makina gürültüsü durdu. Uğraş
düzeninin korkunç gürültüsüne alışmış olan Baron Bahar, hayretle ses-
sizliğin sesini dinlemeğe koyuldu, ve herşeyi anladı ilkez...

SESSİZLİK

DÜZ

UZUN

İNCEYDİ

Ayrıca :

— Bu kadın kolu için yaşıyor; Bense, paltom için yaşı-
yorum. Fakat, bir HİÇ için yaşanır mı?
diye düşündü.

Kadın, dokuzyüzdoksandokuz saatin verdiği ustalıklı, çıkan kolunu
yerine taktı.

İYİCE YALNIZDI

Baron Bahar :

— Bu kadın ne Jentille kadın, diye ağladı.

Kadın, eski bir alışkanlıkla ağlamadı.

Çantasından KENDİ DERTLERİNİ — Sarayı — Tapu Senedini

— su borularını — Kahve fincanını ve akraba fotoğraflarını çıkardı.

İYİCE DOST OLMUŞLARDI.

Baron Bahar, gözünde, yıllardanberi kendikendine duran tek damla
yaşı, silerek fotoya eğildi :

— Şüphesiz güzel bir topluluktur. Şu ipek nakışlı, sofrı ör-
tüsü PEK GÜZELDİR. Ayrıca, bu köprü, ÇOK GÜZELDİR. Şu Kated-
ral'i bilirim GÜZELDİR...

dedi. Ben, oradan ayrılalı, kaç yıl oldu? çoktanberi görüşme-
miştim diye düşündü.

Kadın, onun kafasından geçenlere cevap verdi :

— Hayır, Baron Bahar YEŞİLKÖY ANILARI BUNLAR

BENİM ANILARIM

BEN BU ANILARI

CANIMLA

KANIMLA

BESLEDİM

AYAKTA TUTTUM

YIKILMASINA ENGEL OLDUM

BU BOYA GETİRDİM

BÜYÜTTÜM

OKUTTUM

ÇİRKİN

GÜZEL

BENİM ÇOCUĞUM O...

SİZ KİM OLUYORSUNUZ DA

EVİMİ

BARKIMI
YIKMAK
İSTİYORSUNUZ?
BEN SİZE NE YAPTIM?
ÇALIŞTIM
ÇABALADIM
ELİMDEKİNİ
AVUCUMDAKİNİ
VERDİM
YEMEDİM
İÇMEDİM
YAŞAMADIM
EVLENMEDİM
GENÇ YAŞIMDA DUL KALDIM
KENDİ YAĞIMLA KAVRULDUM
YEŞİLKÖY YANGINLARINDA YANDIM
ANA TARAFINDAN ERMENİ KUMANDANI ANTRANİK'E
BABA TARAFINDAN HİDİVLİ İSMAİL HAKKI BEYE DAYA-
NIRIM, dedi.

«ANILAR, İNSANLARI SEVER
ONLARI SAYARLAR
ÇOCUKLAR DA ANILARDAN KORKMAZLAR
ÇOCUK ANILARI BUNLAR»

diye ekledi.

Baron Bahar :

— Şimdi, hiç bilmediğim çocuklarla uğraşacağım.
Oysa, bizde çocuk olduk bir vakitler..
Halbuki, biz de kendi havamızda yaşadık..
Bizim de şarkularımız vardı.
Biz de biliriz..
Bıraksalar..
dedi.

«Kadın, elindeki fotoğrafları masanın üstüne yayarak... Öndeki ince kaşlı, Fulya teyzem - yanındaki Pamuk halam - Pamuk halamın önündeki Fransız yengem - Macit Paşa eniştemin Fransa'dan getirdiği karısı - (ikinci resimde gene Fransız yengemi, Meşhur, Adapazarı Çarkına dayanmış olarak görüyorsunuz) Macit Paşa eniştemle yirmi günlük evliymişler. Resmin üstünde (Adapazarı Çarkında 20 yaşında bir İstanbul kızı) yazılı olduğu görülüyor. Bu da Fransızların, Türkleri, Türk ailelerini, Macit Paşa eniştemi ve Türk yemeklerini ne kadar sevip benimsemiş olduklarını gösteriyor. Fransız yengemin solundaki Fulya teyzemin Fransızca Öğretmeni Monsieur Jak. önlüklü şişman kadın ermeni yayacağı Arusyak'tır.»

ARUSYAK'LA MÜSYÜ JAK
MÜSYÜ JAK'LA ARUSYAK
Görüyorsunuz ki:
TAM ASİL BİR AİLE KÖŞESİ
ŞU KÖŞE YAZ KÖŞESİ
BU KÖŞE KİŞ KÖŞESİ

diye, ilâve etti.

«On yaşın anıları bunlar MESELÂ YİRMİ YAŞIN ANILARI BAŞKADIR.» Bu yaşta insan, KENDİ DÜŞÜNCELERİNİ KEŞFETMEK için uğraşır.

— Dudaklarımda acı bir çizgi — Artık, parmaklıkları karyolada yatan sevimli bir kız çocuğu değildim — İlerde, kuracağım yuvanın HEYBETİNİ düşünüyordum — Sol elimde bir gül tutuyordum, sağ avucumun içinde boynumdan kopan madalyonumu sıkıyordum — Ellerimi sekizinci kez yıkamıştım — Gündüzden, geceyi tertemiz yatağıma, karanfil kokan yastığıma başımı koyacağım mutlu âni düşünüyordum — Gece olup da, MAVİ BADANALI odamda turuncu ışıklar yandıymıydı, o güne kadar, el sürülmemiş oyuncaklarımı çıkarıyordum — Lekesiz ve temizdirler — Yaşları yoktur onların — Bana verilmiş, her şey çekmecelerinde saklıdır — Elmaları — Üç portakalın ikisini — Sabun parçalarını — Bebeklik patiğimi — Şemsiye saplarını — Ortası delik düğün paralarını — Nikâh şekerlerini saklarım — Kutulara — Paketlere — Bohçalara yerleştiririm —

**AİLE, KUTSAL BİR SIRDIR
SİZE BUNLARDAN BAHSEDECEK DEĞİLİM**

BAĞZI SIRLAR AİLENİN KUTSALLIĞINI ARTTIRIR ayrıca :
Bir çocuk bağzen bir büyüktür; Büyüdükçe, ailenin benzeri olur bu da aileyi birbirine daha çok yaklaştırır. Bana, söylenen her sözü ezberliyor ödevlerimi yerine getiriyorum. Fulya teyzem, odasından çıkmazsa, acaba bir şey mi oldu? Sakın, aklına, kötü bir düşünce saplanmış olmasın? üzülüp, canına kıymaya kalkmasın? diye, kapısının önünde bekliyorum; titriyorum, anahtar deliğinden :

— *Fulya teyze, Fulya teyze beni hatırladınız mı? diyorum*
İçerden bir ses :

— *Sen, benim elime kundakta geldin, diye cevap veriyor. Öksüz bir çocuktun. Annen, baban boğulmuşlardı. Zümrüt ve Yakutla işlemeli. değeri, baha biçilmez bir sandık içindeydin... Artık sokakta kalmıyacaksın; Ayrıca, senden memnunum; Fakat, daha çok gözüme girmeye bak, kendini sevdirmeye çalış.*

**BEN ÖLÜNCE
BU SARAY
VE KAHVE FİNCANI
SANA KALACAK...**

«Hayatın, bana ne hazırladığını henüz bilmiyorum o zamanlar»
Bağzı kimselerin, bu yaşta, kıskanç bir hayatı olur.

**BENİM Kİ
TAM
NEŞELİ
SEVİNÇLİ
BİR HAYATTI.**

«Böyle genç kızları ev halkı sevinç içinde seyreder.» Yatak odam — ellerimi yıkadığım çinili lāvabo — çekmecelerimle mes'ut bir hayat yaşıyordum. Kimbilir, kaç bedbaht genç kız benim yerimde olmak isterdi? Akşamları, temiz yatağıma uzandığımda, vücudumdan bir türlü ayrılmayan ahşap parçalar Fulya teyzemin eviydi. Ben de Sarayın eşyalarından bir parça gibiydim. Hayatım bu sarayda başladı. Fulya teyzem benim gözlerimi gördüğü zaman (TAM BİR EFSANE — TAM BİR ÇOCUK MASALI —) diye bağırmış. La Traviata dinliyormuş Ayaklarının ucunda Paris'den diploma'lı bir köpek uyuyormuş — Masanın üstünde meyveler ve çiçekler görülmüştü — devamlı olarak haç çıkarıyormuş —

**BENİMSE, NEDEN HİÇ AĞLAMADIĞIM BİR SIRDIR
BU NE FEVKALÂDE FELSEFE?
HAYATIMA ÜZÜLMEDİĞİM İÇİN KİM SUÇLU?**

«Bağzı, ana tarafımın, ailemin, Büyük Kumandan ANTRANİK'le nehirden geçerken boğulduklarını, ayaklarından birbirlerine kalın zincirlerle bağlı olduklarını, ZAP Nehrinin sularının, soğuk ve çok kötü olduğunu; Bağzen de, birkaç kişinin kurtulduğunu, BENİ kucaklarında taşıyıp, Fulya teyzeye, bıraktıktan sonra tekrar nehre dönüp boğulduklarını düşünüyorum»

**NERDEN OKUDUM BUNU?
HAYATA NASIL BAŞLADIM?
NERDEN GELDİM?
BENİM İÇİN BİR SIR,
O'NU KİM ÇEKTİ VURDU?**

SİZ, Baron Bahar, Hayatın dehşetini hiç düşünmüyorsunuz:

**HER ŞEYİNİZ VAR
OTOMOBİLİNİZ
YATINIZ
7 CÜCELE EVİNİZ
BONOLARINIZ
DOSTLARINIZ
ÇOCUKLARINIZ
BENSE, ÖLÜMDEN KORKMAYACAK KADAR YALNIZIM.**

Baron Bahar, kadını, iyideniyiye sevmişti. «*Bu daktilo, çok iyi bir daktilo; ondan çok memnunum. Çok iyi bir daktilo bu*» diye düşündü

Kadın, Baron Bahar'ın düşüncelerini okumuş gibi: *Teşekkür ederim;*

dedem
General
Antranik

Handwritten signature or mark

Bize Gelen Kitaplar

- O AĞZI ÇİÇEKLI ADAM. Luigi Pirandello'nun bir perdelik oyunu. Çeviren: Ali Poyrazoğlu. İstanbul 1963, Elif Yayınları. 20 S. 150 kuruş.
- O AVUSTURYA GÜNLÜĐÜ. Yazar: Burhan Arpad. İstanbul 1963, Yeditepe Yayınları. 64 S. Resimli. 2 lira.
- O ANAYASA HUKUKU. Genel Esaslar. Yazar: Ankara Üniversitesi'nde Prof. Dr. Bülent Nuri Esen. Ankara 1963.7+302 S. 25 lira.
- O ÇAĞIMIZIN GERÇEKLERİ. Jean-Paul Sartre'dan çevirenler: Sabahattin Eyübođlu - Vedat Günyol. İstanbul 1963, Çan Yayınları. 95 S. 5 lira (2. basım).
- O DURUŞMA. Frans Kafka'dan çeviren: Sabahattin Eyübođlu, İstanbul 1963, Çan Yayınları. 103 S. 5 lira. (Oyunlaştıranlar): A. Gide - J. L. Barrault).
- O GÖK KATINDA KAZA. Mübeccel İzmirlî'nin şiirleri. İstanbul 1963, Otağ Yayını. 64 S. 5 lira.
- O HARP VE SULH. Leo Tolstoy'dan çeviren: Nurten Dinçer. Ankara 1963, İstiklâl Gazetecilik ve Matbaacılık Koll. Şti. 402 S. Ciltli. 12,5 lira.
- O ISLIĞIMIN ÇEVRESİ. İdris Ahmet Pura'nın şiirleri. İstanbul 1963, Rafet Zaimler Yayınevi. 80 S. resimli. 3 lira.
- O İKİLİK. Oktay Rifat'ın şiirleri (Aşağı Yukarı - Karga ile Tilki). İstanbul 1963, Çan Yayınları. 80 S. 4 lira.
- O KONYA EFSANELERİ. Yazar: Mehmet Önder. Konya 1963, Şahap Kitabevi. 99 S. resimli. 2 lira.
- O MODERN TOPLUMDA KADIN. Yazar: Dr. Bedia Akarsu. İstanbul 1963, İzlem Yayınevi. 44 S. 150 kuruş.
- O MUSTAFA. İ. Rifki Yavaş'ın şiirleri. İstanbul 1963, Hayri Zorlutuna Matbaası. 24 S. 100 kuruş.
- O SIRTLAN BAYIRI. Behiç Duygulu'nun şiirleri. İstanbul 1963, Yeditepe Yayınları. 55 S. 2 lira.
- O SOLUMA. Demir Özlü'nün hikâyeleri. İstanbul 1963, Sürek Yayınları. 94 S. 350 kuruş.
- O ÜÇ KIZLAR. Oğuz Tansel'in masalları. Ankara 1963, Dernek Yayınları. 82 S. resimli, 150 kuruş.

HAYAT HEP O HAYAT
DERTLER HEP O DERT
BU HAYATIN DERTLERİ
BİZİM DE DERTLERİMİZ
DEĞİŞEN BİZİZ
YOKSA DERTLER
BİTİP TÜKENİR
GİBİ DEĞİL
DEĞİŞEN BİR ŞEY YOK
diye ekledi.

Baron Bahar: *HERŞEYİ BİLİRSİN*

SEN NE BİÇİM ŞEYSİN

SEN BİR İÇİM SU GİBİ

BİRŞEYSİN dedi: Ve, başını, kadının dizlerine sürdü

«*BİZİM DE DERTLERİMİZ VAR*

BİZDE DİŞ GEÇİRİRDİK

YOKSA İŞTAHIM YOK»

YERDİK... diye konuştu.

Kadın, makinasına çift kopya kâğıt geçirerek anlatmasına, ara veremeyerek devam etti. «*Fulya teyzem, sarayın balkonunda oturuyor bir elinde, kahve fincanını tutuyor, kırmızı tırnaklı parmaklarından birini Müsyü Jak'ın burnuna doğru nazik bir şekilde sallayarak: Bana öğretmek için niye bu kelimeleri seçtiniz? LAISSEZ moi vous baisser.*

sizi gidi yaramaz çocuk sizi,

BEN

BU HAYATI

DİŞİMLE

TIRNAĞIMLA

KAZANDIM

SOKAKTA BULMADIM

SEKİZYÜZSEKSENKİZ GÜN MÜCADELE ETTİM

SİZ BİR ERKEKSİNİZ

TAM BİR ERKEKSİNİZ

İSTEDİĞİNİZ YERDE YATABİLİRSİNİZ

BENSE

BEN

BİR CANAVAR DEĞİLİM

BİR KADINIM dedi.

BİR YAZ GÜNÜYDÜ FAKAT HER TARAF KARANLIKTI. Fulya teyzem balkonda oturuyordu. Elindeki fincanla aramda bir bağlantı oldu. Gözlerimi fincandan ayıramıyordum. Fulya teyzemin kırmızı tırnaklarıyla fincana hafif hafif vurduğunu gördüm. Fincandan çın çın çın sesler çıkmaya başladı. Fincanı kırmızı tırnaklı pençelerden kurtarmak istiyordum. Çın çın çın çın. Fulya teyzemin tırnakları, fincanın ince derisinde çizikler, yaralar açmaya başladı. Çın çın çın. Bu sesler, bahçenin her yanından duyulmaya başladı. Fincan, beni çağırıyor, sesleniyor, onu alamıyordum Fulya teyzeden.

O, canlı bir varlıktı

O, tılsımlı bir oyuncaktı

Çocukluk günlerimin sesiydi

Çocukluğumun en büyük hastalığıydı...

Fincanı bana ver — Fincan — Fincan — diye bağıryordum.

Fulya teyzem duymuyordu.

Günlerce, Fulya teyzemin anlamadığı, bir dil konuşmaya başladım.

FA ÜSTÜN FA

FİN ÜSTÜN FİN

CAN ÜSTÜN CAN

TOP ÜSTÜN TOP

Kırk gün — Eşyalarla — Kiremitlerle — Taşlarla — Kuşlarla — Konuştum. Küçükük kuşların havada uçması acıklıydı. Fincan hâlâ Fulya teyzemin parmakları arasındaydı. Fincanı almak için, Fulya teyzemin ölmesini bekledim. HERŞEYDEN EVVEL TERBİYE MESELE Sİ.. SİZ BARON BAHAR

SOYLU BİR KİŞİSİNİZ

72 MİLLETİN ÜSTÜNDESİNİZ

BANKADA PARANIZ VAR

FAİZLE PARA VERİYORSUNUZ
SİZİ TEBRİK EDERİM dedi.

Baron Bahar, *Bu kadının gözü yükseklerde, benimse gözüm görmüyor. BİZİMDE İŞLERİMİZ VAR ALMANYA'DA* diye düşündü.
Kadın, makinasına çift kopya kâğıt taktı, Yazarak, anlatmasına devam etti.

«SEVGİLİ OYUNCAKLARIM
PAMUK HALAM
ÜÇ PORTAKALIM
YAYACIĞIM
KUTULARIM
BEBEKLİK PATIĞIM
PARK OTELİNİN BANYOSU GİBİ BANYOM
KRALİÇE BİÇİMİNDE ŞAPKAM
ANAHTARLARIM
PENCERELERİM
ODAM BEN GELİNCEYE KADAR USLU OTURUN
SAKIN YARAMAZLIK YAPMAYIN
SAHİBİNİZİN, ufak BİR İŞİ VAR DEDİM Ö L Ü M ...
BİRGÜN EVVELİNDEN HAZIRLIKLIYDIM
YÜRÜMEĞE BAŞLADIM
GÜZEL BİR GÜNDÜ
NE GÜZEL BİR GÜNDÜ

BAŞTANBAŞA YENİ BİR ÜLKEYE GİRER GİBYİDİM. DÜZ
VE EĞRİ BÜTÜN ÇİZGİLERDEN GEÇTİM. SARAYA DOĞRU
YOLLAR GİTTİKÇE BEYAZLAŞMAYA BAŞLADI. FULYA TEYZEMİN
OTURDUĞU BALKONA KADAR UZUN BİR TEBEŞİR
ÇİZGİSİ ÜSTÜNDEN YÜRÜYORDUM. GÜRÜLTÜLER VE ÇIN-
LAMALAR İKİ YANIMDAN AKIYORDU. FULYA TEYZEMİN
ELİ FİNCANIN ÜSTÜNDEYDİ. FİNCANDAN ÇIKAN ÇİN -
ÇİN - ÇİN - SESLERLE SARAY SALLANMAYA, PARÇALAN-
MAYA BAŞLADI ÇİN - ÇİN - ÇİN - BU SESLERLE YEŞİLKÖY

SOKAKLAR
VE
BEN
BİRLİKTE
AĞIR
AĞIR
SALLANIYORDUK

YIKIK DUVARLAR BÜYÜK ÇUKURLARDAN GEÇTİM . DÖRTBİR
YANINDAN ALEV ALMIŞ BALKON, BAĞIRIŞMALAR ARASINDA
AŞAĞI DOĞRU SARKTI. BÜTÜN GÜCÜMLE YERE OTURUP : —
FULYA TEYZE FULYA TEYZE DİYE BAĞIRDIM
— BİR HİÇ İÇİN FULYA İNSAN ÖLDÜRÜLÜR MÜ?
BİRİ FİNCANDI
BİRİ YSE İNSAN

Baron Bahar — MEMLEKETTE FELÂKET Mİ VAR? ACABA
HANGİ KENTTEYİM?

Romé
Paris
Zürich?

Baron Bahar *Fifth Avenue*'ye saptı — Karşısına hayatında ilk-
kez gördüğü bir başka cadde çıktı — Oradan hiç bilmediği bir başka
caddeye saptı — önüne başka bir cadde çıktı — «gitgide yok oluyo-
rum» diye düşündü ve bilmediği başka bir caddeye doğru koşmaya
başladı.

Tiyatro 1953

Kent Yayınları'nın 7. sı olan
bu yıllık, albüm biçiminde dü-
zenlenmiş ve özenle basılmıştır.

Tanınmış tiyatro yazar ve
eleştircilerinin inceleme ve gö-
rüşlerini; 1962'de çıkmış tiyatro
yayımlarını; Türkiye'deki tiyat-
ro dergilerinin bir geçidini de
veren yıllıkta; İstanbul tiyat-
ro-

ları yazı ve resimle tanıtılmak-
ta, yıllığın sonunda ise tiyatro
sanatçılarının fotoğrafları ve
biyografyaları yer almaktadır.

230 sayfalık, iyi kağıda basıl-
mış, bol resimli yıllığın fiyatı
15 liradır. Bu güzel eserin gele-
cek yıllarda da devamını dile-
riz.

Bir Açıklama

Cemil EREN

W. Haftmann'la yapılan basın
toplantısı ile ilgili yazıma,
Fahir Aksoy, yanlış yorumlamalar
ve değiştirmeler yaptığını ileri sü-
rerek Dost dergisinin Haziran sa-
yısında cevap veriyor. Bu tutumu-
mun «dil bilmeyişimden» ya da
«Konuşulanları Sevgi Nutku'nun çe-
virdiği gibi yansıtmayışımdan» ileri
geldiğini söylüyor.

Şimdi dil bildiğini ve çevrilen-
leri doğru yansıttığını farzettigi-
miz F. Aksoy'un, benim yazım
Dost'ta çıkmadan önce, 8 Nisan
tarihli Vatan gazetesinde yayınladı-
ğı yazıya bir göz atalım.

Bu yazıda, F. Aksoy W. Haft-
mann'ın beğendiği, biraz önce yapı-
tığı konuşmada «bir resim soyut ol-
makla birlikte sanatçının yaşadığı
çevrenin özelliklerini taşır» diye an-
latmaya çalıştığı düşüncesine canlı
bir örnek bulduğu için «İşte bakın
bu resimlerde Türkiye'nin ışığı
var» diye resimlerini beğeni ile he-
pimize işaret ettiği değerli sanatçı
Lütfi Günay'dan hiç söz etmediği
gibi, yine W. Haftmann'ın resimle-
ri üzerinde özellikle durduğu Tülin
Tezgören'den de söz etmiyor. Daha
önemlisi, orada bulunan herkesin
bildiği bir gerçeği iki kelimeyle ü-
zerine kül örter gibi geçiştiriyor:
Ünlü eleştircinin Sarkis Zabunyan
için söyledikleri. Bunları Dost'ta çı-
kan yazımda yazmıştım ama tek-
rarlamak iyi olacak: W. Haftmann
Sarkis Zabunyan'ın resimlerini çok
beğendi. Hayretler içinde Biennale'le-
lerde böyle kuvvetli resimler gör-
mediğini, Sarkis'in Biennale'lere
gönderilmeyeşine şaşğını söyledi.
Hayran hayran resimlere bakıyor
ve durmadan «Bravo», «Bravossi-
mo» diyordu. Sarkis'in ismini def-
terine aldı, parası olsaydı satın ala-
cağımı anlattı. Resminde barbar bir
anlatım bulduğunu ve bunu çok
sevdiğini belirtti. Dahası, aynı gü-
nün akşamı Sarkis'i Alman Kültür
ateşesine tanıtıp Alman kitaplığın-
da sergisinin açılmasını rica etti
ve Sarkis'e Almanya'da bir sergiyi
kabül edip etmeyeceğini sordu. F.
Aksoy'un yazısında bütün bunlar-
dan bir kelime yok. Sadece: «Sar-
kis'in guaşlarını kaliteli buldu» de-
yip geçiştirmiş. Bunlar Fahir Ak-
soy'un konuşulanları ne denli de-
ğiştirmeyip doğru yansıttığını ta-
nitleridir.

Geçen ayın içinden

KARA LİSTE KAHRAMANLARI — Ne zaman ortalık biraz bulansa, ortaya birtakım kara liste yiğitleri çıkar. Bu, bir çeşit nefis savunmasıdır, aynı zamanda büyüklük hastalığına bağlanabilir.

İki serüveni baş olmakta anlaşılamamışlar. Biri ortalığı karıştırınca öteki çabuk davranıp haber veriyim demiş. Ama, onu da yakalamışlar; şimdi bu adamın kullarına kara liste hikâyeleriyle yiğitlik taslamak düşecek: «Eğer öteki üstün gelseydi, kara listenin başında ben vardım!»

Ak listeye girecek halin yok ki! Bütün ömrünce kara işlerin arkasından koşmuşsun.. Elbette bir kara listeye yamanacaksın, a şaşkın!

KIZIN KAŞLARI — Gazetelerde, on iki yaşında bir kızın fotoğrafı çıktı. İki parmak kalınlığında kaşları var. Ailesi kızın kaşlarını sigorta ettirmiş. Galiba boşuna zahmet etmişler. Kızcağuz, kendini süsleyecek çağa gelince bu acayip kalın kaşları yolarak yerine kalemler ince «keman kaşlar» çekmiyecek mi dersiniz?

CİDDİ HABER NASIL YAYINLANIR? — Plânla ilgili bir toplantıda, Leylâ Sayar adında bir bayan açıklama yapıyor. Bizim hafiflik hastası gazeteler bu bilim adamı olması gerekli bayanın resmini basmışlar; altına da: «Leylâ Sayar plân üzerinde açıklama yaptı!» diye bir resim altı.. Aktris Leylâ Sayar olmasaydı plâncı Leylâ Sayar'a kim aldırirdi?

Ayrıca, aynı yazıda F. Aksoy kendisi için söylenenleri de bir başkasından sözeder gibi: «Fahir Aksoy'un resimlerini de bilhassa malzeme bakımından ve görüş açısından enteresan ve şaşırtıcı bulduğunu söylemiş...» diye aktarıyor.

Bu yazdıklarım benim okumamış olacağımı sanması, benim tutumumu neden yersiz bulduğunu açıklar F. Aksoy'un.

Sonra bana verdiği yanıtta Haftman'ın kendi resimlerini «şa-

Gazetelerimizin ciddi konulara da el attıklarının resmidir!

LÂF KİTLİĞİNDE — Bir gazete, okuyucularına her gün sorular sorar. Her gün soru bulmak da bir sorun. Bir gün de şöyle bir soru sormuş: «Acıkınca aklınıza ilk gelen yemek nedir?» Bir delikanlı cevap veriyor: «Karides!»

Haydi canım, kibarlık taslama!. Kuru fasulye dan ne haber!

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI DEDİĞİN — 1961 seçimlerinden sonra Millî Eğitim Bakanı olan bir politikacıya, haksız olarak işinden uzaklaştırılan bir kütüphane uzmanı şikâyetle gitmişti. Kütüphane müdürünün gericilerle işbirliği yaptığını anlatarak Bakanın dikkatini çekti. Bakan ne dese beğenirsiniz: «Bana ne efendim! Bana, kitaplara bekcilik yapacak bir adam lâzım! Ötesine karışmam! İşte, şimdiki de iyi kötü kitapları bekliyor!»

Kültürle ilgili kişilere adıyorum bu anekdotu! Bakanların kendilerine ne gözle baktığını öğrensinler de dostlarını politikacılar arasından değil, meslekdaşlarından seçsinler.

ŞARK'IN BÜYÜK SORUNLARI (!) — Geçen ay içinde Pakistan'da sünnilerle şiiiler ibadet sorunları yüzünden birbirine girdiler; 120 kişi öldü. Arkasından İran'da mollalar ayaklandılar; kan gövdeyi götürdü. Mollaların ayaklanmasını dış etkilere bağlayanlar da var. Ne olursa olsun, bir ülkeyi karıştırmak isteyenler en yakın âlet olarak yobazları buluyorlar, iş burada.. İran'daki ayaklanmaların görünürdeki nedeni, Şah'ın toprak dağıtması ve kadınlara uygar haklar tanınmasıdır.

Yobazların, peçesiz gezen üç kadını öldürdükleri de haber verildi.

Bu arada bizde de sünnilik - şiiilik (alevîlik) tartışmaları alevlendi.

Zavallı Doğu! Nelerle uğraşılıyor! Ali Canip Yöntem eskiden şiirler yazardı. «Şarkın ufukları» adlı şiiri hâlâ aktüeldir. Ozanın kendisi bu şiirini de, bu şiirindeki havayı da unutmmuş olsa gerek, ama biz hatırlıyoruz; bu şiirde şöyle dizeler vardı:

«Ey Şark, kanmadın mı asırlarca uykuna?»

«Ey Şark uyan yeter! Yeter ey Şark, uyan, yeter!»

Aradan elli yıldan artık bir zaman geçti. Şark uyanamıyor bir türlü! Büyük önderler çıkıyor: Şarkın miskinliğine dalmış insanları sömürgecilerin elinden kurtarıyor; onlara bilim ve uygarlığın yolunu gösteriyor, ama Şark ayakta uyumakta devam ediyor.

İran Şah'ının dört - beş yıl önceki fotoğrafları ile şimdiki kiyaslayabilirsiniz. Şah henüz kırk üç yaşındadır. Ama, yüzü kırışıklar ve kaygılara doludur. Bugün üzerine aldığı ödev de herkesi şaşırtıyor. Bir şah, ülkesini kalkındırmak için karanlığı kovmaya çalışıyor; yobazlarla işbirliği etmiyor da onları kendine düşman ediyor. Şahın bu «strabını,

şırtıcı, yeni bir görüş ve kolaj» olarak yorumladığını yazıyor. Haftmann'ın resme demir girdi diye yeni bir görüş ortaya çıktığını söylemesi için sanatın son 50 yıllık gelişimini hiç izlememiş olması gerekir.

sınırları dışında anlıyanlar belki daha çoktur. Yüzlerinden peçeyi atabildikleri için sokak ortasında şehit edilen İranlı kadınların ölüleri önünde, Ali Ca-rip Yöntem'in dizesiyle bağırması geliyor insanın:

«Ey Şark uyan yeter! Yeter ey Şark, uyan, yeter!»

BASYAZAR KARİKATÜRCÜLERİMİZ — Evet.. Karikatürün ne denli ağırbaşlı bir sanat olduğunu bize Turhan'lar, Ali Ulvi'ler öğretiyor. Dışarıdan salyangoz istendi; bu haber gazetelerimizi günlerce uğraştırdı. Açık gözler de salyangoz çiftlikleri kurmaya kalktılar. Dışarıya ihraç maddesi olarak zavalı bir böceği gönderişimiz karikatürcüyü de kımıldatacağı elbette... Turhan bir karikatür çizdi: İki salyangoz yarışa kalkmışlar; tabancanın patlamasını bekliyorlar. Tabancayı ateşleyen de kim oia dersiniz? Kim olacak: bizim kaplumbağa!

YÜRÜYÜN BAYLAR! — Otobüs on dakikada bir kalkar. Bu kez ne hikmet ise ancak yarım saat sonra kalkabildi. Arabaya böylece üç otobüslük insan bindi. Biletçi bağırır da bağırır: «Yürüyün baylar! Yürüyün! Ortada durmayın!»

Halk ses çıkarmadan kımıldıyor. Neden hep halk yürür de, otobüsün saatlerini çığnıyen ilgililer oldukları yerde dururlar? Halk, otobüs işletmesinin kölesi mi? Seferleri iyi ayarlamayan bir işletmenin biletçisi, suçu halkın sırtına yüklerken kimsenin sesi çıkmıyor!

Gel de Montesquieu'ya hak verme!

ALATURKA GÜNAYDIN — «Günaydın», dil devrimimizde hemen ilk kazancımızdır. Hattâ Cumhuriyetten sonraki dil devrimi «Günaydın» hazır bulmuştu. Şimdi her yerde, her ağızda «Günaydın»! Ne var ki «Günaydın»la başlayan bir alaturka şarkıyı yadırgadığımızı saklamıyacağız. «Günaydın», alaturkaya hiç gelmiyor; alaturka «Günaydın» şarkısını kazara dinlediyseniz bize hak vereceksiniz. «Günaydın» seslenişindeki müzik başka, alaturka şarkıdaki «müzik» başka! Radyo'nun bu şarkıyı çıkarıp atmasını dileyeceğiz geliyor!

KARA KUŞLAR — Anadolu'nun doğu illerinden birinden bir fotoğraf geldi: çarşafı kadınlar Atatürk heykelinin önünde oturmuşlar. Oturmak da değil bu, bir başka eylem.. Baktık, baktık.. Hani heykelere kuşlar da konar; heykelin ne olduğunu anlamadan.. Atatürk heykeli önüne çökmüş bu kara çarşaflılar kuşlar kadar haberli değil nereye konduklarından..

MİLLÎ EĞİTİM BAKANINI BEKLIYEN SORUNLAR — Bir öğretmene, yeni Millî Eğitim Bakanını için ne düşündüğünü sorduk. Güllümsedi: «Şimdilik iyi görünüyor, dedi, bakalım iyi numara alıp başarı gösterecek mi?»

Elbette Bakan her şeyden önce bir eğitim politikası üzerinde düşünecektir. Bundan öncekiler için sadece politika vardı. Başarısızlığa uğradılar, bundan sonra bakan olma şansını da yitirdiler.

Bir bakan başarısızlığa da uğrayabilir; ancak, inandığı dâvaya, hele bu dâva memleket gerçeklerine uygunsu, bağlı kaldığı sürece hiç değilse, bu yanı beğenilir. Memleket köy enstitülerine gereksinme duyuyor, eğitimde ileri görüşlere gereksinme duyuyor ama geri akımlar, millî eğitim örgütlerine yerleşmiş geri insanlar araya giren engeller olarak bakını düşündürüyor, diyelim. Hasan Âli Yücel'in çektiği acılar, eserlerinin yıkılışını görme talihsizlikleri

onun değerini düşürmemiş, artırmıştır. Bir bakan için en büyük tehlike, günün politikaya bağlı istekleri karşısında ters yola düşmesi, ya da eli kolu bağlı kalmasıdır.

Eğitim sistemimiz yetersizdir. Hamle yapmak gereklidir. Kültür işlerimiz verimsizdir; hamle yapmak gereklidir. Okullardan öğretmen ve öğrenci çatışmasını, kütüphanelerden sansürü, kadrolardan uyusukluğu, işgörmeye perişanlığı ve verimsizliği kaldırmak ister; hamle yapmak gereklidir. Görüşleri eski, yöntemleri köhne, kıskanç, yıkıcı, insan yiyici, mesleklerinde yıpranmış, bilgileri canlılığını ve güne uygunluğunu yitirmiş adamları kıyıya çekmek, bir işe elini sürmeden yaşlanmaya mahkûm edilmiş canlı ve taze bilgili kimseleri işbaşına getirmek ister; hamle yapmak gereklidir.

Millî Eğitim Bakanı, bütün bu işlere el atabilecek midir? Yoksa, işte Bakanlık sandalyası boş kalmasın diye, bir bakan daha bulmuşlar mı dedirtecektir?

Eğer böyle olacaksa, yazık olur Bakana? Ya eğitime, ya memlekete? Onlara olan olmuş zaten..

AKBANK

Her türlü
Banka işleriniz için

AKSİGORTA

Bilumum sigorta
muameleleriniz için
Hizmetinizdedir.

(dost: 44)

TERMAL OTELI

Oğlan büyük görünüyor ama çocuk. İçeri girmek istemiyor. Çocuk bahçesinde dönüp duran küçük trenden ayrılamıyor. Eskiden kalma tren otelin önünden geçerken, oğlan bir zıplayışta vagonların üzerinden uçmak istiyor. Trenin öte tarafından ellerimi kollarımı sallıyarak onu durduruyorum. Babası görse fena olur. Hasta adam. Babası hemen orda, antrenin yanındaki büyük cam kapılı lokantada garson. Oğlu içeri gelsin yemek yesin istiyor. Daha doğrusu, oğlan yanında kalsın istiyor. Oğlanın aklı dışarda, çocuklarda. Ben onu kandırmak istiyorum. Babası hem de çok hasta, sevgisiz, yapayalnız. Böyle kalırsa ölür, hastalıktan kurtulamaz. Benim hastam olduğu için biliyorum. Akciğer Tüberkülozu. Bal mumu rengindeki yüzü incelmış, erimiş. Bembeyaz yüzün ortasında dudakları mor bir leke. Kara gözlerinin çevresi de mor. Siyah elbisesi, siyah papyonu, yüzünü daha da beyaz gösteriyor. Ceketini bollaşmış, kolalı gömleğin yakası boynuna değmiyor. Bir yandan sofraları düzeltirken gözü dışarda. Oğlan, ne olsa çocuk, oyun istiyor, arkadaş istiyor. Babasından tiksindirir gibi. Canı sıkılıyor onun yanında. Ne yapın? Babasının garson oluşundan utanıyor da. Öteki çocukların babaları zengin, kelli felli müşteriler, Termal otelinde.

Otelin çevresi yemyeşil çimen. Ağaçların yaprakları ve çimenler, kükürtlü sudan olacak, toprağın kuvvetini alıp fıskırır gibiler. Otelin müşterileri oradaki havanın, suyun yardımına inanmış da gelmişler, daha iyi olmak için. Bir bakımdan bu da doğru. Yüksek yaylalardaki buz gibi kaynaklarda yüzen alabalık Tüberküloz hastasına ilaçmış. Bir de, şehirlerin kalabalığından uzak tepelerde, oteller ve sanatoryumlarda insanlar birbirleriyle dost olur, kaynaşırlar. İşte oğlanın babası garson hep ordaydı ama

yalnızdı, sevgisizdi. Okul tatilinde oğlunu getirmişti. Oğlan yabancı duruyordu. Adam almıyor, yoksulluğunu daha fazla hissediyordu.

Termal otelin banyolarındaki kükürtlü sular romatizmalıların bel kemiklerini gevşetiyor, içlerindeki zehirler yatışıyor, nefreti unuttuyorlar. Çam ağaçlarının sakız koku. Gök yüzü bulutsuz, ne topladığı belli değil. Çocuklar oyundan oyun çıkarıyorlar. Adam yalnız. Sen yoksun. Oğlana ne kadar işaret etsem faydasız. Ne bilsin, ne olacağını? Orda, dışarda, gösteriş yapmak, bir zıplayışta vagonların üzerinden öbür tarafa uçurmak istiyor. O zaman onun ne olduğunu görecekler. Babası biliyor içeri gelmeyeceğini, yalnız adam. Onun da anası babası olmuştu. Yedi yaşındayken, bir gün, yemekte, çorbanın bilmem kaçınıca kaşığı boğazında düğümlendi. Ölür gibi oldu. Sırtına vurdular. Nefes aldı ve gördü. Yalnızlığın resmi yapılmış mıdır? Herkesler gidince, odalar sofalar boşalır. Bir de kimse gelmemişse?

Adamın yüzü soldukça soluyor, ben mahvoluyordum. İçerden kanama. Işıklı karanlık çarpışıyorlar. Aydınlık bütün zerrelere toparlandı ve adam ortasında kaldı, rengi bembeyaz. Kolları açılmış, elleri açılmış. Bir derin nefes aldıktan sonra öksürük tutuyor. Sağ eliyle sırtını bastırıyor, akciğerini ve kara ciğerini. Yüzü birdenbire mor kesiliyor. — Bırak, diyorum, herşeyi, olduğun yerde kal, kimildiyacak olursa hemen öleceğini çok acı tecrübelerden biliyorum. Bir iskemleye çöküyor. Sol kolunu masaya dayıyor sağ kolu aşağı sarkıyor. Rahat edemiyor, hem de meslek alışkanlığı, kalkıp tabak yüklü bir tepsiyi yakalıyor. İki adım atmadan nefesi kesiliyor. Gidip elinden tepsiyi alıyorum. Ne olur ne olmaz, sonra çocuğa ödetirler, diye, porselen tabakları. Adam yerde. Yüzü mordan be yaza dönüyor, sonra yeşile. Vücudu zıp zıp zıplıyor. Kafası parkelere çarpıkça tın tın ötüyor. Kendini

bırakmış. Ağzından koyu kırmızı bir kan boşalıyor. Halbuki ben en aşağı beş sene daha yaşar, diyordum. Çocuklar sorumsuz ve bazan da kötü olurlar, istemeden. Adamın eli, sağ tarafında kaburgalarını bastırıyor. Öteki garsonlarla beraber, koltuk altlarından tutup kaldırıyor, bir masanın üstüne yatırıyoruz. Bir hava aleti olsaydı hava verir kanamayı durdururduk. Şu var ki, hastalığı Tüberküloz mu iyice bilmiyorum. Belki de karaciğer. Sarışın oğlan dışarda, onu oyuna almadıkları için canı sıkılmış, yüzü aşağı doğru uzamış. Adamcağız, garson olmasaydı, para verseydi, belki daha iyi bakılırdı böyle kıvrılarak ölmezdi. Adam ilkinden daha koyu kan kustu, parkelerin üzerinde. Akşam yemeğine oturmuş müşterilerle onlara aperatif taşıyan garsonların bütün bu olanları farketmeyişleri tuhaftı. Sanki sahi değilmiş gibi. Ben de, ona kuvvet vermek için, — Haydi, dedim, sana soğuk bir şey getireyim de iç, açılırsın. Çocuklar insafsız olurlar, ve sonradan içlerinde bilmedikleri yaralar kalır. Çocuklar sorumsuzdur, kendilerini veremezler. Önce onlara verilmesi lâzım ki başkalarına verebilsinler. Bu yüzden insanlar kaybedilir, hastalıklar gözden kaçır, almayan veremez. Kan kusan sevgili insanlara yol yürütülür. Oyuna alınmayan çocukların dudakları büzülür.

Adamı unutmuşuk. Yol halısının üstüne düşmüş, kıvranıyordu. Ürpermiye, sonra zangır zangır tit remiye başladı, sıcak yaz akşamında. Ağzından durmadan kan geliyor fakat yol halısının renginde olduğu için ne kadar kan aktığı anlaşılmıyordu. Adam şimdi sarı nöbetleri geçiriyordu. Bir titreme geliyor, sonra kaskatı kesiliyor, sonra vücudu gevşeyip, laçka oluyor, halının üzerine seriliyor, hemen arkasından bir nöbet daha geliyordu. nabzını tuttum, atıyordu. Göğsünden bir hırıltı çıktı. Kulağımı koydum. Kalbi üç defa daha vurdu sonra durdu. Kapının önündeki çocuklar kaybolmuşlardı. Sarışın oğlanı da oyunlarına almıştı.

SOSYAL ADALET

Dergisini Okuyunuz

Şu basit kural

Başkalarına önem vermemekten mi gelir, tenbellikten ya da kayıtsızlıktan mı? İkisi de Şark hastalığı.. İnsanlar için tenbellik, kayıtsızlık, önemsememiş birey hastalığı olarak kabul edilse bile kurumlar için böyle bir hastalığı hoş görmek kolay değildir.

Hiç size yazılan bir mektuba cevap vermemezlik ettiniz mi? Kurum olarak, bir kurumun başındaki sorumlu kimse olarak da böyle davrandınız mı? İnsan, ölümlük bile arkasında yanıtız bırakılmış mektupları bulunduğunu düşünerek vasiyetini ona göre hazırlamalı!

Burada bir olayı —örnek olarak— anlatacağım:

Geçen yıllar içinde bir gazete de bir dizi yazı yayımlandı. Konusu bakımından çok ilgi gördü. Ömrünü, komşu ülkelerden birinde Türk azınlığının haklarını savunmak için kalemi ve silâhi ile savaşarak geçirmiş yaşlı bir gazeteci, bu yazılara ekliyecek bilgileri bulunduğunu yazı dizisini hazırlıyana bildirdi. Aldığı yanıtı göre bilgileri, belgeleri, fotoğrafları özenle bir araya getirdi, gönderdi. İşte oğünden bu yana, çıkımyan yazısının ve belgelerinin arkasında koşmaktadır. Gazeteleri bilirsiniz... Bir yazı dizisi tuttururlar; okuyucunun buna doyduguna inandıkları anda keser, ondan sonra aynı konuya tek satır eklemekten kaçarlar. Aynı nitelikte yazı dizileri dergilerde çıksa tutum bambaşka olacaktır; ama gazetenin ve gazetecinin ölçüleri başkadır. Biraz da ölçü dışı bir iştir bu...

Yaşlı yazar, belgelerini kurtarmak için gazetenin yazarını adım adım izledi, taahhütlü mektuptan yanıtı telgrafa değin her çeşit haberleşme aracını denedi; ama, gazeteci gerçekten kayıtsızdı, ya da alaturkaydı; ne dersiniz deyin! Yaşlı yazar bu kez durumu yazı işlerine bildirdi. Onlar da bir şey yapamadılar. Bir de, babasını tanı-

mış olmasından cesaret alarak gazetenin fıkra yazarına başvurdu. Yanıt alamadı. Sanki bilgileri ve belgeleri bir kör kuyuya düşürmüştü. Şaşırmış, üzölmüş, umudunu yitirmiş olarak bunları bana anlattıktan sonra: «Nereye gidiyoruz?» dedi.

Nereden geldiğimizi biliyoruz ki nereye gittiğimizi de düşünelim? Gazetecilik tesadüflere bağlı olmak, hattâ tesadüfler yaratmak biçiminde anlaşıldıkça bunun yanıtını bulamayacağız? Dünyayı bilmem, ama Türkiye'nin en dağınık adamları gazetecilerdir. Her şeyden haberleri olması gereklidir; öyledirler de, ama sanki hiçbir şey önem vermez bir halleri vardır. Günlük olayların ardından koşmanın zorunluğu mudur bu, bilinmez! Olayların içinde çalkanan gazeteci, toplum olarak insanlara pek çok şeyden haber verirken onlarla tek tek uğraşacak durumda değildir sanki! Bırakalım da bunu yine gazeteci açıklasın. Ama; büyük kuruluşlar olan, olması gereken gazetelerde, bütün devlet dairelerinde, özel kuruluşlarda olduğu gibi bir yazman (sekreter) bulunmamalı mı?

Amatör yazarların, ozanların çabaları karşılık görmezse bunu belki hoş görmek kaabil olacaktır. Belki: «Senden bir şey istemedik ki yanıt bekliyorsun.» denilebilir. Ama, yukarıda anlattığım olayın sahibine bu işlemi yapmak doğru mudur; özörlü sayılabilir mi bunu yapan?

Başka bir örnek vereceğim:

Bir gazete sahibinin sürekli ricalarını ile beş yıl yazılar yazdım. Ancak, beş yıl içinde kaç yazı kayboldu, kaç kez yeniden yazıldı, kaç kez aynı yazı tekrardan basıldı, burası ayrı bir öyküdür. Hiçbir amatör, bunca işkenceye dayanamazdı. Düşünün ki, çok nazik ve davranışlarında batılı olan gazete sahibi rica eder, yazişleri umursamaz, ya-

zar gazete sahibinin ilgisini karşılıksız bırakmamak için zamanını ve çabasını —çoğu zaman boş yere— harcar. Fikir işçisi olarak yorulmalarının karşılığını ancak yüzde on ölçüsünde almış olur. Bir süre: «Ne ise, artık kurtuldum bu dolap beygirliğinden.» derken gazete sahibinin o dayanılmaz nazik mektubu gelir. Yeni bir çaba atılmı!... En sonunda gazete, kendi sahibine bile yâr olamadı; öykünün bu yanı da böylece bitti. Yazıisleri, bir yazarı boş yere çalıştırmanın üzüntüsünü hiçbir zaman duymadı. Bu türlü davranmaya hakları yoktu, ama alıştıkları bu idi, bunun dışına çıkamazlardı.

Bütün sorun, gelen - giden mektupları basit bir dosya düzeni içinde yerleştirmek, onlarla uğraşacak bir yazmanla birlikte çalışmakla gözömlenebilir. Dergilerle ilişkilerimiz daha çoktur. Dergi sahipleri içinde kaç bir yazmana aylik verebilir? Sanırım ki çoğu, yazara ve okuyucuya değer veren tutumlarını, kendi çabaları ile, makina bağında her mektuba kendileri yanıt vererek sürdürmektedirler. Burada kişi ve kurum adı vermek istemiyorum. İş, kişilerde değildir diyebiliriz, ama, iş yine kişilerdedir: düzenlilik ve sorumluluk duygusu olan kişileri çoğalan bir toplum özlediğimiz düzeye gelir.

Şu anda, benden yazı istemiş, sonra yazıyı yayımlamamış, geri istediğim halde yanıt vermemiş gazete ve dergiler var.. Beğenmemişlerse bu onların hakkıdır. Burnu havada bir sanatçı değilim ki: «Vay efendim, benim yazımı nasıl olur da basmazlar?» diye kıyameti koparayım. Yazar da gereğinde bu denli hoşgörür olacaktır. Beğenmezler, bir sakınca bulur basmazlar. Ama, yapılacak bir iş vardır. Nazik, özür diliyen bir mektupla yazıyı geri vermek!. Yazı istiyen gazete ya da derginin onu basmaktan başka, geri istiyen yazara yanıt vermemesine bir ad bulabilir misiniz?. En hafifi: Ayıptır!

Yazarı küçümsemek de kaabil-dir; küçümsemek eğer bir hak ise, bir erdem ise! Uygur bir toplumda küçümsenen değil küçümseyen ayıplanır. Küçümsemek, boş bir gururun ürünüdür. İnsanı, helc yazısına değer verdiğinizi kendisinden yazı istiyerek gösterdiğiniz bir yazarı küçümsemek uygurca bir davranış değildir. Genç heveslilere bile böyle davranmamalı! Nice ünlü (30. Sayfada)

Başbakan İsmet İnönü Devlet Resim ve Heykel Sergisini gezerek ilgililerle görüştü. Resimde Güzel Sanatlar Umum Müdürü ressam Halil Dikmen Başbakana bilgi verirken görülmektedir. Geride duran Sergi Komiseri ressam Turan Erol'dür.

Sanat-Sanatçılar

2 4. Devlet Resim ve Heykel Sergisinde ilgi uyandıran sanatçılardan birisi de Neşet Günal'dı. Boya tekniğindeki özellik, konularındaki çarpıcı anlam, ve biçim anlayışıyla Neşet kişiliği olan bir ressamdır.

Devlet Resim ve Heykel Sergisine bu yıl iki resimle katılmıştı: Neşet. Resimlerden birisi «Dananın Ölümü», öbürü «Kapı önünde» adını taşıyordu.

Büyüyüp öküzlük olacakken ölü vermiş evin danası. Baba, deriyi kurtarmağa çalışıyor. Resmin sağ alt kenarına kadar dayanmış ölü dananın başından başlayan bir doğrultu yere serilmiş gövdeden geçerek elinde bir bıçakla deriyi yüzmekte olan adamın üzerinden aşırı dipte gerçeküstü bir görünüş çizen kayalıklara kadar ulaşıyor. Bu köşegeni, dananın sol yana doğru uzanmış cansız katı bacakları ve adamın onlara paralel olarak gerilmiş bacağı bölüyorlar. Doğruların çatışmasından bir devrim doğuyor ve dananın üzerine yumulmuş adam cansız gövdeden birşeyler koparmak için didinen bir akbabayı

ya da bir kuzgunu andırıyor. Resim bütün gücünü bu önden başlayıp arka plana doğru genişleyen devrimden, bu didişmeden, dipteki kayalıkların meydana getirdiği dekoradan alıyor. Sağ yanda, dananın başucunda çömelmiş ve kışları ağlamaklı bir anlamla gerilmiş oğlan, daha geride, damların önüne çocuğu kucagında dikilip olup bitenlere susku içinde bakan ana resmin zararına olarak öyküyü tamamlıyor ve resmin sağ yanını soldaki olgunluğa ulaştırıyorlar.

Neşet Günal konularını çetin Anadolu yaşamından, Anadolu'nun acı geçeceğinden almakta, yeşilini yitirmiş köylerde boz topraktan ayırdedilmez olmuş insanların öyküsünü bize taşımaktadır.

«Kapının önünde», anıtsal bir resim. Öbüründen daha az kusurlu. Bu resimde açık ve koyu lekenin torununu kucagına alıp kapının önüne çömelmiş ninenin kara şalvarı ile bacaklarının arasına kadar inen ve torununun kundağına karışan ak başörtüsünün arabeskinini, ninenin suçhyan delici bakışlarından, yamrı yumru ayaklarından, a-

ğaç köklerine benzeyen ellerinden çoğan anlam gözden siliyor. İki resimde de trajik hava plâstik değerleri unutturuyor. Resim sanatıyla yakından ilgili olanların Neşet'de buldukları kusur budur. Ama o söylemlere aldırıyor ve yıllardan beri, Fernand Léger'den aldığı anahtarla tam yerli bir «Öz»den, doğduğu yerlerden, üzerinde büyüğü toprağın insanlarından yola çıkıp yeni bir «Biçim»de varıyor ve gerçeküstü bir dünya kuruyor.

CEMAL BİNGÖL'ÜN «MOR» U

Cemal Bingöl, «Mor» adlı eserini sergiye büyük bir heyecan içinde verdi. Yazık ki niyet ve sonuç bakımından üzerinde durulmağa değer «Mor», serginin bütününe öylesine uzak ki soyut eserlerin toplandığı bölümde bile yabancı kaldı. İlgi uyandırmak şöyle dursun, çoğun sergiyi gezenlerin gözünden kaçtığı yetmezmiş gibi, soyut anlayışta eser veren kimi ressamlarca da yadırgandı.

Bununla birlikte, Cemal Bingöl'ün «Mor»unu bir dönemeç noktası, durup durup yapılan bir atılışla el eriştirilmiş bir aşama sayarım kendisi için. Erişilen noktaya tebeşirle bir bellilik koyalım ve bekleyelim. Sanatçının durumu budur: atılır bir noktaya el eriştirir, sonra gerisin geriye düşer. Daha bir süre güçsüz atılışlarla kendini aşmağa çalışır.

Cemal Bingöl'ün «Mor»u ile Neşet Günal'ın «Kapı önünde»si iki kutup. Cemal Bingöl, çevresiyle ilişkisi olmayan, tamamiyle kuramsal (Nazari) bir resim sunuyor. Bu resimde duygunun, öykünün yeri yoktur. Cemal Bingöl'ün heyecanlanıp bir resim döktüğü belki de hiç görülmemiştir. İyi, tam olanı deneye deneye bulan bir ressamdır, Bingöl... Biçimde, lekede, renkte rastlantıya, buluntuya yer vermez resimlerinde. Bu yüzden, hendesi biçimlerle kurduğu düzenleri, sulandırılmış boya ile en ufak bir fırça oyununa değer vermeden dümdüz boyar. Bir süre bekler, inceler, yeniden boyar. Gözü tutmazsa yaptıklarını baştan başa kazıyıp siler. Deseni zerrece değiştirmeden yeni renk denemelerine girişir.

Cemal Bingöl, sanat hayatımızdaki yerini bir ömür boyu süren gayret ve didinmeyle elde etmiştir. Başlangıçta, yola çıkışta gereğince hazırlıklı olmadığına inanmış olmasısı onu öğrenmeğe, araştırmağa sürüklemiştir. Onu bugün, elli yaşını

tamamladığı bir çağda, resim sanatının temel sorunlarını her yaştaki meslektaşlarıyla tartışırken, yeni bilgiler karşısında heyecanlanırken görülebiliyoruz.

Resmin dörtte üçünü kaplayan bir mor leke, bu mor lekeye paralel çekilmiş bir ak leke, ak lekeyi sağ yandan bölen bir al üçgen. Al üçgen, bir açıyı resmin dışında kaldığından, yamuk oluyor. Al, mor, ve ak... Üçü de birbirinden yakın. Cemal Bingöl bu moru bulmak için aylarca çanaklar dolusu boya ezdi, çarşıda, pazarda mor boya komadı.

«Moru pürül pürül aydınlık bir yapının dümdüz bir duvarında görmek gerek.

ORHAN ÇETİNKAYA Resim Sergisi

Cetinkaya, sergi davetiyesine basılmakta olan GÜNCE'sinden notlar koymuş. Anlamak için döne döne okuduğum bu notların bir yerinde: «Soyut sanat gibisizdir. Bütün gibilerde birer döndürü (tekrar) enezliği gizlidir. Kişiselliklerde de birer gibi bulunur. Bu gibiler çoğalan yaşamsızlıklardır. Yaşam her an taze olandır. Taze olanın içinde döndürülerle gibiler önemli yer alamazlar.» diyor Orhan Cetinkaya. Sanırım, yukarıya aldığım tümcelerdeki anlamı kavramamızı, gereksiz kullandığımız sözcükler güçleştiriyor. Yanlış anlamıyorsam, Orhan Cetinkaya soyut sanat gibisizdir demekle soyut bir resim doğayı ansıtırmaz ya da doğada gözle kavranan biçimleri oldukları gibi yansıtmaz, göz gerçeğinin soyut bir resimde yeri yoktur, daha açıkçası, soyut bir resim hiçbir şeye benzemez, demek istiyor.

Oysa Cetinkaya'nın resimlerinin çoğunu bir «Gibi»ye bağlayabiliriz.

Doğa dışına çıkılabileceğini sanmıyorum. En olmayacak düşlerimiz biling altında doğal biçimlerle kuruyor. Orhan Cetinkaya'nın hiçbir şeye benzetmemek niyetiyle yaptığı renk ve biçim düzenlemeleri seyirciye bulutlu gökyüzlerini, kıpırtılı denizleri, sazlı dereleri ansıtıyor.

Cetinkaya'nın sanatını yemek düşünce'sinde değilim. Bunu hiç düşünmedim. Cetinkaya iyi ressam. Bu yıl değil yalnız Ankara Güzel Sanatlar Galerisinde, Ankara'da açılan iyi birkaç sergiden birini Cetinkaya açmış oldu. Tanıdığım ressamlar içinde Orhan Cetinkaya'ya kendimce seçkin bir yer veririm. Önce, işini seviyor, sonra bu işi

biliyor da... Ne yaptığını bilmez fırçalardan dökülen nesnelere iki de bir ortaya serildiği çevremizde Orhan Cetinkaya değerinde sanatçılar ender. Ama sergi davetiyesine Günce'sinden çetrefil sözler atarmakla iyi etmedi Orhan Cetinkaya. Aslına bakılırsa ressamların eleştirme yazıları yazması da yanlış. Paul Cézanne, eleştiriler de yapan ressam Emile Bernard'a bir mektubunda: «Sanat eleştirisi yazmayı bırak, resim yap; selâmet bundadır.» diye yazıyor. Kulağımıza küpe olsun.

FRANSIZ KÜLTÜR MERKEZİNDEKİ BİRLEŞİK SERGİ

Fransız Kültür Merkezinde düzenlenen Birleşik Resim ve Süsleme Sanatları Sergisi, kimseyi gücendirmemek kaygısından ötürü, karmakarışık, içinden çıkılmaz bir sergi oldu. İyi niyetli düzenleyiciler, eserleri abc sırasına göre astıklarından, zıt anlayış ve yapıda resimler yanyana geldi. Böylece, sanat anlayışı bakımından birbirini tutmayan, değerleri arasında uçurumlar bulunan eserlerle karma bir sergi yapılamıyacağı bir kez daha anlaşılmuş oldu.

Sergide Fahir Aksoy, Cemal Bingöl, Muammer Bakır, Cemil Eren, Abidin Elderoğlu, Nevide Gökaydın, Lütfi Günay, İhsan Cemal Karaburçak, Ayşe Silay, Solmaz Tagwell, Tülin Tezgören, Mustafa Tömekçe birer değer olarak beliriyorlar.

Beni en çok etkileyen resimler, Bingöl, Silay, Eren, Günay imzalı olanlar. Ayşe Silay'ın resmi serginin en kuytu bir köşeciğine sıkıştırılmıştı. Ama akıl edip o köşeciğe gidenler Ayşe Silay'ın al, mor, kara, ak renklerle kurduğu dinamik düzeni, Tömekçe'nin alçı üzerine suluboya ile yaptığı denemelerin güzel bir sonucunu, Tülin'in zarif tavalini görmekten sevinç duyular.

Bu sergide Fahir Aksoy'un gün geçtikçe ilerlediğine tanık olduk. Sergiye verdiği iki resim, üzerlerinde tartışılmıyacak ölçüde zevkliydi. Sarkis'in yağlıboyası ile guvaşi kendinden beklenenin biraz altındaydı. Epikman, Kaptan, Turani, Peker sergiye katılmadıklarına acaba iyi mi ettiler? Bu soruya henüz cevap veremedim.

Hamiye Çolakoğlu'nun sırça işlerini, Muammer Bakır'ın Boynuzdan yaptığı Tilkiyi anmadan geçmeyelim. İkisi de başarılı.

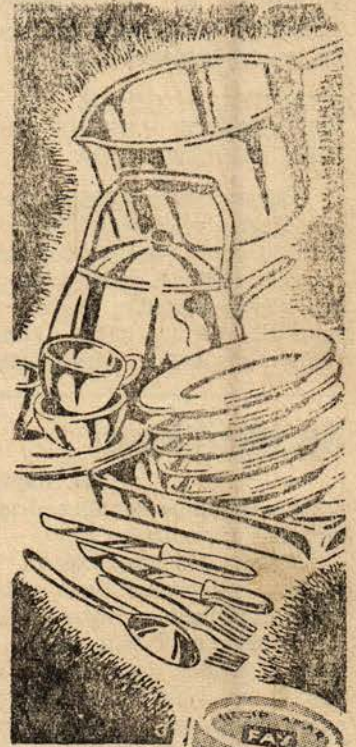
Turan EROL

HALKEVLERİ HABERLERİ

HALKEVLERİNİN OYUN VE HİKÂYE YARIŞMASI SEÇİCİLER KURULU TOPLANİYOR

Halkevleri Genel Merkezi ilk tiyatro yazarımız Şinasi Eflendi anısına oyun ve büyük hikâyecimiz Ömer Seyfettin anısına da hikâye yarışması açmıştı. Yarışmaya gönderilen oyun ve hikâyeleri değerlendirecek olan Seçiciler Kurulu 16 Haziran 1963 Pazar günü, Genel Merkez binasında toplanacaktır. Sonuçlar alındığında bildirilecektir.

Seçiciler Kurulu üyeleri şunlardır:

Bıçak, çatal, kaşık, tencere ve bilümm yağlı kapları, fayanları, mermerleri, çinileri ve...

HERŞEYİ daha iyi TEMİZLE

(Faal : 2560/47)

Oyun: Cüneyt Gökçer, Mahir Canova, Orhan Asena, Özdemir Nutku, Metin And, Lütfi Ay, Hal-dun Marlalı, Atılâ Sav, Ceyhun A-tuf Kansu, Suat Taşer, Ergun Sav, Turgut Özakman.

Hikâye: Tahsin Saraç, Nezihe Meriç, Kemal Demiray, Cevdet Kudret, M. Sunullah Arısoy, Orhan Duru, Mustafa Nihat Özön, Naim Tiralı, Ceyhun Atuf Kansu.

ANADOLU'YA SANATÇI EKİPLERİ GÖNDERİLECEK

Halkevleri Genel Merkezi Halk-eylerine konferansçılar, sanatçılar, tiyatro, musiki ve folklor takımları göndermek üzere hazırlık yapmak-tadır. Bunlardan paralı olarak tem-sil verecek ve Halkevlerine gelir bırakacak olanların gezileri bir programa bağlanacaktır.

HALKEVLERİ GENEL MERKEZİNDE HAFTADA İKİ GÜN FİLM GÖSTERİLİYOR

Öğretici Film Merkezi ile anla-şan Halkevleri Genel Merkezi, haf-tada iki gün, Genel Merkez salonun-da, saat 18.00 de, çeşitli kültür film-leri göstermektedir. Halkın ilgiyle seyrettiği ilk iki hafta içinde şu filmler gösterildi: Atatürk'ün Ha-

Şu basit kural

(27. Sayfadan)

sanatçı, vaktiyle kendilerini küçüm-siyenleri utandırmıştır.

Yukarıdaki yaşlı dostun anlat-tığına dönüyorum: Uzun yıllar ya-bancı bir ülkede, ırkdaşlarının nak-larını savunmak için gazete çıkar-mış; gerekince dağa çıkmış, savaş-mış. Ölümlerden kurtulmuş. Sonra anayurda gelmiş, yaptıklarını öne sürerek bir hak istememiş kendisi için... Bir kıyıya çekilmiş, sade bir yaşamın içinde kalmış bütün alçak-gönüllülüğü ile... Sonra, bir gün, ta-rihe malzeme olacak bilgileri, bel-geleri ile bir ödev yapmak istemiş.. Karşıdan ses yok.. Gazeteci, bugü-nün posta ücretleri karşısında, bir yazara hiç değilse bunca pul parası verdirtmiş olmaktan üzüntü duya-bilirdi.

Gazetesinin kılığı ne denli Av-rupalı olursa olsun, onu çıkaran alaturkalıktan kurtulmamış demektir. Yazarı da, bir pamuk işçisinin patronu gibi davranarak, küçük ve «hakir» görmesi ayrı bir utanç ne-deni!

«Nereye gidiyoruz?» diye sor-muştu yaşlı yazar bana.. Yanıt: Kı-sa: «Her halde Batı'ya doğru de-ğil!»

yatı, Çiftçilerimiz İçin Teknik Araç-lar, Mucizeler Yaratan Türk: Ata-türk, Suyun Kontrolü.

GEREKLİ BİR AÇIKLAMA

Edebiyat dergisi Otağ'da edebiyat dışı tartışmaları pek sevdiği anlaşılan bir ad var, Çeyiz Sezen. Leylâ Er-bil'in Ataçta yayınlanan yazısını ele

alıyor. Erbil bu yazıda Yahya Kemal'in neden çağdaş bir ozan sayılamıyacağımı, batıdan örnekler vererek, Y. K'nin şiirleri ve yaşantısından aldığı örnekleri kanıt tutarak anlatmaya çalışıyor. Buna karşı Çeyiz Sezen yazının anlamını keyfince değiştirmekte hiç bir engel dinlemeden Erbile saldırıyor. Erbil'in yazısında hiç kullanma-

GRİPİN

BAŞARI İLE KULLANILIR

Baş, diş, adale ve soğuk algınlı-ğundan mütevellit bütün ağrılara karşı GRİPİN başarı ile kullanılır

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

(Faal: 2552/46)

(dost: 43)

miş oduğu yobaz, televizyon, ihtilâl öncesi v.s. sözcük ve tümceleri Erbil'i yazmış gibi gösterdikten sonra kişisel yaşantılarını da nedense büyük bir kinle parmağına dolamaya kalkıyor.

Düşünceye aynı seviyede bir düşünceyle yanıt vermek varken işi didikodularla atlatmaya kalkışmak Sezen'in edebiyat önündeki sorumsuzluğuna ve güçsüzlüğüne verilebilir.

Erbil'in Çağdaşlık Sorumluluğu adlı yazısının Dergimizde değil Ataç'ın Mart 1963 tarihli sayısında çıktığını öğrencileri olduğunu da söyleyen Çeyiz Sezen'in o yazıyı okumasında bir öğretici olarak yararlılık umduğumuza kendisine duyururuz.

HALK TİYATROSU
VE AZİZ NESİN

Sekiz ay önce İstanbul Şehir Tiyatrosundan ayrılan Avni Dil-

lil, kurduğu Halk Tiyatrosu Topuluğu ile anadolu turnesinden Ankara'ya gelmiştir. 19 amatör sanatçının bulunduğu Halk Tiyatrosu, Aziz Nesin'in «Toros Canavarı» adlı oyunu ile 17 Temmuz gecesi gençlik parkındaki Park Tiyatrosu'nda bir açılış gecesi yapacaktır. Toros Canavarı önümüzdeki tiyatro sezonu içinde Dresden Tiyatrosu'nda sahneye konacaktır.

Yazar'ın İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda oynanan «Biraz Gelir misiniz» adlı oyunu Prf. Herber Melzig «Meister Mateh-Mateh Usta» adıyla almancaya çevirmiş ve bu eser Schwerin Devlet Tiyatrosu'nda sahneye konmuştur. Açılış gecesine çağrılı olan Aziz Nesin ile eşi Türkiye'den çıkıp gidememişlerdir. Mateh Usta rolünü oynayan Prf. Martin Hellberg, Dünya Barış Armağanı'nı kazanmış ve daha birçok tiyatro ödülü almış ünlü bir sanat-

çıdır. Açılış gecesinde seyirciler, siirekli olarak 20 dakika oyunu alkışlamışlar ve 41 kere -Maşallah değil-perdeyi açtırtmışlardır. Mateh Usta önümüzdeki sezon aynı tiyatrodaki oynanmağa devam edilecektir.

Biraz Gelir misiniz adlı oyunun bu yıl dış ülkelerde sahneye konulacağı yerler şuralarıdır :

California'da Pasadena Playhouse'de, Stocolm'de, Buda-Peşte'de.

Aziz Nesin'in «Bir Şey Yap Met» adlı oyunu da Amerika'da Gromp Theater'da, Prag'da, Yunanistan'da sahneye konulacaktır.

Yine yazarın «Düdükcülerle Fıçıcıların Savaşı» adlı oyunu da Berliner Ensembler'de bu yıl sahneye konulacak, Bertolt Brecht'in eşi Weigel'de bu oyunda rol alacaktır.

Yukarıda adları geçen üç piyes, Paris de L'arche serinde bu yıl yayımlanacaktır. **DOST**

Reklâmlarınız için

Yurdun ve Dünyanın Dört Bucuğında

BASIN İLÂN KURUMU

GENEL MÜDÜRLÜK
Çağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1 İstanbul
Telefon: 22 43 84 - 22 43 85 Telgraf Adresi:

BASINKURUMU

Şubeler

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Diyarbakır
Erzurum
Eskişehir
Konya
Zonguldak

Dış muhabirler

A. B. D.
Almanya (Federal)
Avusturya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danimarka
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya
İsrail

İsveç
İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan

Dünden-Bugünden

güzinin sonraki yılları

Koltuğuna gömülür de Güzin
Derdi ki ihtiyarlıktır önüm
Beni yalnız bırakacaklar ah
Yakında bütün aşklarım

Kızım sen bilmezsin
Dillere destandım ben eskiden
Benim gönlümü saran çlgnlıklardı
Erkeklerin gönlünü saran ben

Abdülhak Hamid'i vardı ya Fatmanımın
Benim de vardı Salâh Birsel'im
İnce olur Zeki olur ya her kadın
Ben de beyazdım uyandıktım güzeldim ^{genliğinde}

Ah ah ben evvelleri
Dağda büyülmüş fidan gibiydim
Bir rüzgar esmiye görsün
Tomurcuklanır çiçeklenirdim

Ama şimdi şu koltukta
Bir isteksizliktir bitiren içimi
Saçlarımı şöyle kaldırıyorum ya
Kaldırmasam da olur hani

Nasıl değişti erkeklerin hali
Anıyamadım kızım
Artık Salâh Birsel bile geçmez
Penceremden sanırım.

hacıvatın evi

Hacıvatın evi
Köşede ufaraktan
Bir tüfek atımı duraktan
Kapı pencere elekten
Döşemeler zemberekten
Dökülmekten
Sökülmekten
İncelmiş Süprülmekten

şiiirler şiiiri

Yazdığım şiiirler içinde benim
Bir tanesi öyle içten öyle güzel
Jale mutlak siz de beğenirsiniz
Bir yeri var hele bütün yazılanlara bedel

Sizsiniz Jale o satırlarda adı geçen
Beyhan sizsiniz Güzin siz
Siz eskiden benim şiiirlerime
Hep Birden girerdiniz

Siz ki keskin kokuydunuz dünyadan
Yeşildiniz parlaktınız tizdiniz
Siz aşkın kuvvetiydiniz
Onsekizinde ve baharda

pineklemeye çağrı

Duralım efendiler biraz
Koşmalıyım öyle delice
Yormuyalım kalbimizi
Katmerlendirip gerdanımızı
Oturalım efendiler biraz

İsteyen dikilsin gönlünce
Çökelim biz yere şöyle bir
Açalım ağızımızı ilkin
Gerelim omuzlarımızı sonra
Giderek bayılıp gözlerimizi
Esneyelim efendiler biraz

Aldırmıyalım öyle üçe beşe
Yayalım göbeğimizi iyice
Dönelim sırtımızı işe akla
Acıyan çıkmaz sonra halimize
Vakitken çocuklar büyükler henüz
Pinekleyelim pinekleyelim
Horlayalım efendiler biraz

Salâh BİRSEL